

Gotlands
Museum

Årsberättelse 2022

Omslag: Alma Pettersson bakom disken i handelsboden, vars inredning tidigare varit inrymd på Fornsalen. Under året flyttades handelsboden till museigården Norrbys kafé där den utgör ett uppskattat inslag.

Innehåll

4	Inledning
6	Gotlands Museum 2022
7	Medverkan i andra organisationer
8	Målgrupper och besökare
10	Samarbetspartners
11	Medlemskapet i fornvännerna
12	Hållbarhet och horisontella perspektiv
13	Utställningar
15	Utställningar 2022
16	Program och pedagogik
17	Skola och lärande
20	Samlingar & arkiv
22	Forskning och kunskapsuppbyggnad
24	Uppdragsverksamhet
26	Fastigheter
28	Museigårdar
30	Besök & butik
31	Bokning, konferens och lokaluthyrning
33	Utgivning och publicering
34	Kommunikation, marknadsföring och varumärke
36	Utvecklare kulturav
38	Utvecklare konst
40	Utvecklare slöjd och form
42	Organisation
43	Personal
45	Ekonomi

Ett händelserikt år!

Gotlands Museum var för nionde året i rad det mest besökta länsmuseum i landet, med 343 000 besökare. Antalet besökare var fler än 2019, som under pandemin användes som jämförelseår. Vi är därmed tillbaka på normala besöksiffror för verksamheten. Under sommaren var vi dessutom det tredje mest besökta museet, av alla museer i landet.

Under pandemin gjordes en stor satsning på digital publik verksamhet, en verksamhet som vi fortsätter att satsa på och som ger goda resultat. Under året har över 200 000 personer tagit del av vårt digitala utbud med visningar och vandringar, samt berättelser om spännande föremål och platser.

Gotlands Museum kan för fjärde året i rad uppvisa ett positivt resultat, om 800 000 kr jämfört med en budget på -1,5 miljoner kr. Budgeten för 2022 lades med viss försiktighet eftersom det var svårt att bedöma hur året skulle utvecklas efter pandemiåren. En väsentlig förklaring till överskottet är att de publika intäkterna var större än väntat. Även några vakanta tjänster under större delen av året påverkar resultatet. Något som påverkar resultat negativt är ökade driftskostnader, gällande ökade kostnader för el, men ett generöst bidrag från Region Gotland i slutet av året väger delvis upp detta.

Under året skedde ett antal förändringar inom organisationen. Efter några pensionsavgångar på avdelningen för samlingar rekryterades ny personal. I april slutade museichef Susanne Thedéen efter fem år på tjänsten. Som tillförordnad museichef utsågs under tecknad, som då var biträdande museichef och avdelningschef för publik verksamhet. I slutet av juni utsågs jag till ny ordinarie museichef. Tjänsterna som ekonomi- och personalchef samt avdelningschef för publik verksamhet var vakanta under delar av året. En tillfällig organisation infördes under våren i samband med att Susanne Thedéen slutade (se organisationskiss på sidan 42). Ett arbete med att skapa en långsiktig organisation har inletts och kommer att slutföras under 2023.

På sidan 7 i årsberättelsen framgår i vilka organisationer och råd som museet har styrelseplatser och därmed

samarbeten. Antalet styrelseplatser vittnar om museets många och varierade engagemang för den gotländska konsten, kultur- och naturarvet men också för besöksnäringen.

Under året intensifierades arbetet med ändamålsenliga lokaler för konstmuseet. Förstudien, som pekade ut att de befintliga lokalerna på S:t Hansgatan i Visby var mest lämpade, presenterades under våren. Styrelsen tog beslut om att följa förstudiens rekommendation och därmed ge klartecken för nästa etapp i processen, framtagande av en programhandling, som planeras vara klar till sommaren 2023.

Utställningsverksamheten har varit omfattande, med ett stort fokus på konstmuseets verksamhet kring projektet *Gotland Stories*. Inom ramen för projektet har åtta utställningar producerats och visats, såväl på olika platser på Gotland som på Fornsalen och digitalt. Som en del av *Gotland Stories* har föreläsningar och debatter arrangerats och ett antal konstverk från utställningarna har köpts in. Projektet fick stor uppmärksamhet både i lokal och nationell media. Några andra utställningar som visats under året är den samiska utställningen *Aerpie* och *Lek & Leksaker*, en utställning med många föremål från våra samlingar och där leken genom tiderna står i fokus. Liksom året innan arrangerades 2022 en utställning om pepparkakshus, där allmänheten bjöds in att ställa ut sina egna alster. Utställningen rönt stort intresse och nära tusen personer var med och röstade fram årets vinnande bidrag. Pepparkaksutställningen ser vi som början på en tradition som kommer att leva vidare.

Att tillgängliggöra våra besöksmål runt om på ön är ett långsiktigt mål som vi arbetar med kontinuerligt. Under året har nya utomhusskyltar installerats vid museigården Petes i Hablingbo. Vid Hoburgen har en helt ny skyltled kommit på plats för att ge besökarna en helhetsbild av områdets natur- och kulturhistoria. Museet har även på uppdrag av Länsstyrelsen på Gotland producerat skyltar till flera besöksmål.

Under 2022 har vi fortsatt att driva och delta i flera större pågående forsknings- och kunskapsuppbyggnadsprojekt. Det handlar om projektet *Forttida bilder*

FOTO: DANIEL FABREGAT, SVERIGES RADIO P4 GOTLAND.

– digitalisering och tillgänggörande av de gotländska bildstenarna, som genomförs tillsammans med Stockholms universitet och Riksantikvarieämbetet. Projektet kommer att avslutas under 2023. Ett annat flerårigt projekt är en karaktärisering av alla gotländska kyrkor och kyrkogårdsmiljöer, som genomförs tillsammans med Visby stift. Projektet pågår till 2024. Medel för ett större och flerårigt projekt med inriktning på besöksnäring och kulturarv har sökts från Tillväxtverket och Region Gotland, som en del och ett stöd i implementeringen av besöksnäringstrategin för Gotland. Medel beviljades i slutet av 2022.

För att skapa ökad digital tillgänglighet till våra samlingar har ett nytt samlingsförvaltningssystem implementerats under året, vilket kommer att tillgängliggöras för allmänheten under 2023. Under kommande år kommer vi även att lansera en helt ny digital kunskaps- och lärplattform, som ett led i att skapa ökad digital tillgänglighet till våra olika verksamhetsområden.

Förlaget har under året gett ut guideböckerna, *Explore Gotland* och *Visby Entdecken*. Med dessa böcker blir guideboksserierna *Upptäck Visby* och *Upptäck Gotland* kompletta. 2022 års upplaga av Gotländskt Arkiv, *Gotland – vattenland*, hade vatten som tema.

Efter 20 år som arrendatorer vid museigården Kattlunds i Grötlingbo, slutar Kerstin Johansson Norrby och Monika Johansson. De har under åren utvecklat gården till ett självklart besöksmål på södra Gotland.

Under 2022 togs nya strategier för museets verksamhet fram. Dessa ska gälla för perioden 2023–2026. Strategierna har tagits fram i bred samverkan med medarbetare och styrelse. Det som genomsyrar dokumentet är hållbarhetsfrågor, digitalisering, vård och underhåll av fastigheter och samlingar samt utvecklingen av konstmuseets lokaler och en helt ny förhistorisk basutställning som kommer att produceras i etapper.

Inför 2022 genomfördes en utredning kring utvecklingstjänsterna av Region Gotland i samarbete med oss. Vilket resulterade i att vi fortsatt har uppdraget att ansvara för främjandeområdena konst, kulturarv samt slöjd och form.

A handwritten signature in blue ink that reads "Jenny Westfält".

Jenny Westfält
Museichef

Ägare

Föreningen Gotlands fornvänner,
ideell förening bildad 1875. 2 004 medlemmar.

Styrelserepresentanter:

4 Föreningen Gotlands Fornvänner
4 Region Gotland
1 Länsstyrelsen på Gotland

Vision

Museum för alla!

Verksamhetsidé

Gotlands Museum ska på ett attraktivt och stimulerande sätt tillgängliggöra Gotlands konst, historia samt natur- och kulturarv för gotlänningar och besökare från hela världen.

Besöksmål

Gotlands Fornsal
Gotlands Konstmuseum
Magasin Visborg
Arkiv & bibliotek
Kulturresevatet Norrbys
Museigårdarna Petes och Kattlunds

Regionalt museiuppdrag

Gotlands Museum har genom kultursamverkansmodellen ett regionalt museiuppdrag i syfte att:

- regionalt tillgängliggöra sin verksamhet.
- vara en möjliggörare för Gotlands övriga aktörer.
- sörja för att verksamheten håller hög kvalitet och bidrar med konstnärlig utveckling och förnyelse.
- tillhandahålla främjandeverksamhet genom huvudmannaskap för kulturutvecklare.

Cirka 50 procent egenintäkter: entréavgifter, försäljning och uppdragsverksamhet samt gåvor och sponsring. År 2022 motsvarar egenintäkterna 45 procent, vilket är en konsekvens av coronapandemin.

Övrig finansiering genom offentliga medel, statliga och regionala, främst via kultursamverkansmodellen.

39 årsverken

Medverkan i andra organisationer

Styrelserepresentation

Bungemuseet AB (ordförande)
Gotlands Hembygdsförbund
Gotlands Lantbruksmuseum
Kulturarvsrådet
Medeltidsveckan på Gotland AB
Region Gotlands konstkommitté
Stiftelsen Bläse Kalkbruksmuseum
Stiftelsen Medeltidsveckan på Gotland
Stiftelsen Mårten Stenbergers stipendiefond
Stiftelsen Norrlanda Fornstuga
Stiftelsen syskonen Edvin, Marta och Erik
Johanssons, Norrbys i Väte minnefond
Stiftelsen Tyra Lundgrens Kulturfond
Stiftelsen Vike Minnesgård
Stiftelsen Vanges gårdsmuseum
Tule-stiftelsen
Världsarvsrådet
Visby Centrum (ordförande)
Wilhelmina von Hallwyls Gotlandsfond
YH-utbildning, affärsutveckling besöksnäring

Medlemskap (ej styrelserepresentant)

FOMU – Forskning vid museer
Fuism – Föreningen för pedagogisk utveckling i svenska museer
Förlagsklubben
Gotlands Botaniska Förening
Gotland Convention Bureau (GCB)
Gotlands Entomologiska förening
Gotlands förenade besöksnäring (GFB)
Gotlands läns Hemslöjdsförening
Gotlands Ornitologiska Förening
Gotlands spinneri
ICOM – The International Council of Museums
ICOMOS – International Council of Monuments and Sites
Landsantikvarieföreningen
Länsmuseernas samarbetsråd
Mabbas – föreningen för museernas arkiv-, biblioteks- och bildarkivanställda
Marknadsföreningen Gotland
MUSAD – Museiadministrativa föreningen
NAMSA – Naturhistoriska museers samarbetsorganisation
NCK – Nordiskt centrum för kulturarvspedagogik
Network of Museums in the Baltic
Nordiskt forum för byggnadskalk
Nätverket för Byggnadsvård på Gotland
Riksförbundet Sveriges Museer
SIMBA – nätverk för Stockholms museibutiker
Sobona – Kommunala företagens samorganisation
Svenska Byggnadsvårdsföreningen
Svenskt kulturarv
Säkforum

Målgrupper och besökare

Tillbaka till normala besökssiffror

2022 var Gotlands Museums besöksantal likvärdiga med åren innan pandemin. Dock påverkades första delen av året av pandemin, då museet fortfarande hade begränsningar gällande antalet besökare i Fornsalens utställningar. Den interaktiva barnutställningen *Skepp & Skoj* var fortsatt stängd. Dessa restriktioner hävdes inför påskhelgen.

Med anledning av kriget i Ukraina, och med en fortsatt effekt av pandemin fanns en stor osäkerhet kring i vilken omfattning de internationella besökarna skulle komma till Gotland. Fram till mitten av sommaren såg vi en tydlig minskning av internationella besökare, främst kryssningsgäster.

Trots en svag start på året visar 2022 års besökssiffror att museet återhämtat sig till normala nivåer efter pandemin. Vid en jämförelse med 2019 års besöksantal, som under 2020 och 2021 varit jämförelseår, framkommer att 2022 års siffror överstiger 2019 års totala besöksantal. Några orsaker till återhämtningen är att många svenskar inte reste utomlands i samma utsträckning som tidigare utan förlade sin semester inom landet, samt att de internationella besökarna ökade under andra halvan av året. Dessutom kunde både Almedalsveckan och Medeltidsveckan genomföras i full skala.

Sedan 2020 inrymmer Fornsalen, som är det kulturhistoriska museet, även konstmuseiverksamheten då konstmuseets ordinarie lokaler hålls stängda. Fornsalen besöktes av mer än 92 000 personer, vilket är de bästa besökssiffrorna på över tio år.

Med 343 000 fysiska besökare var Gotlands Museum det mest besökta länsmuseum i Sverige under 2022, vilket är en position museet haft sedan 2014. Dessutom placerar sig Gotlands Museum som det elfte mest besökta museet i landet under året.

Digitala besök

Under pandemin byggdes den digitala verksamheten upp och blev en viktig kanal för att nå ut. Under 2020 och 2021 nåddes nästan en halv miljon personer av vår digitala satsning. Den digitala verksamheten är något vi fortsätter att satsa på då vi ser att det finns ett stort intresse. Personalen som jobbar med den publika verksamheten har under 2022 återgått till att bedriva verksamhet på plats vid våra besöksmål, men den digitala satsningen fortsätter parallellt med detta. Under året har 210 000 personer tagit del av den digitala verksamheten.

FOTO: SEGERBERG MEIA.

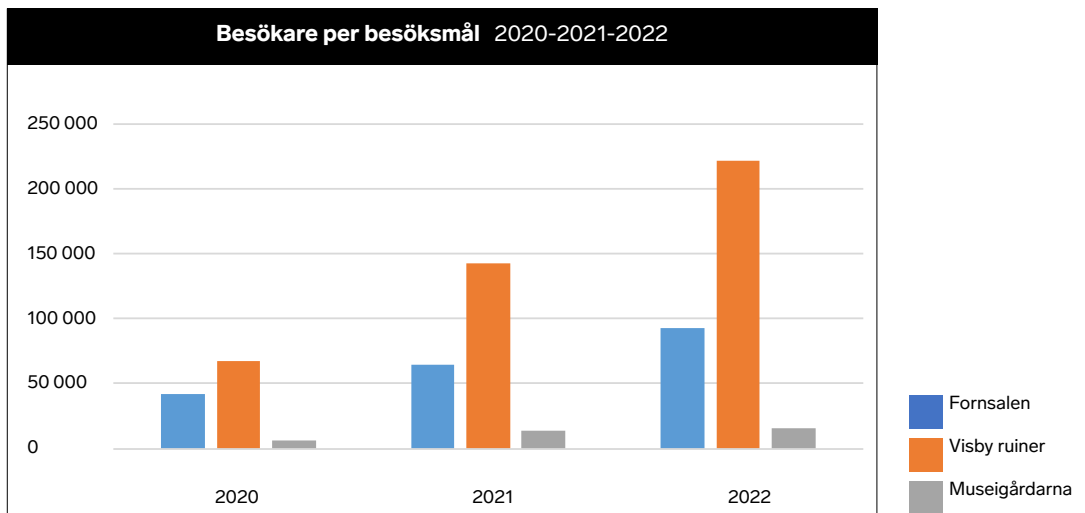
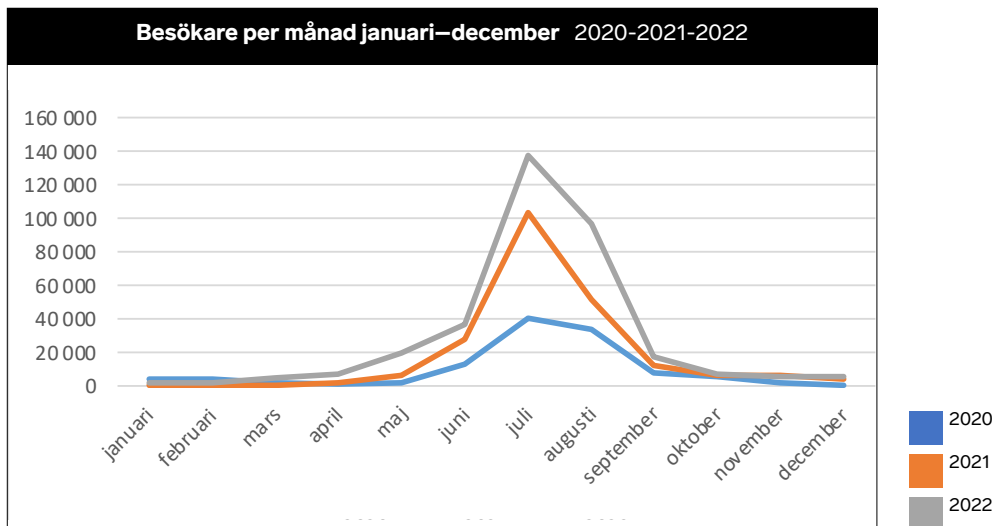
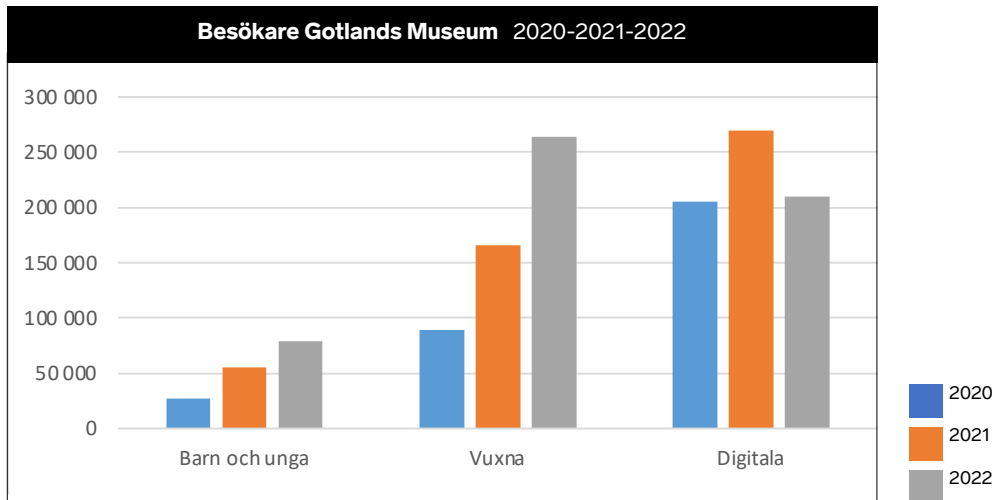

Besökare i museibutiken.

Utställningen "Beredskapsåren på Gotland 1939-1945" lockade många besökare till Fornsalen.

Samarbetspartners

Samarbete med universitet och myndigheter

Gotlands Museum har som ambition att utveckla samarbeten med universitet och högskolor. Det gör vi både genom att bidra till undervisning och genom samarbete i forskningsprojekt. Museet samarbetar med Stockholms universitet och Riksantikvarieämbetet i forskningsprojektet *Forntida bilder. En digital utgåva av Gotlands bildstenar*. Projektet som löper till och med 2023 är finansierat av Vetenskapsrådet och syftar till att digitalisera alla gotländska bildstenar och tillgängliggöra dem för forskning och allmänhet.

Vi har också ett samarbete med Uppsala universitet – Campus Gotland och byggnadsantikvarieprogrammet, där studenter inom ramen för en kurs har praktik på Norrbys kulturreservat. Gotlands Museum har ett uppdrag av Statens fastighetsverk att vårda och tillgängliggöra Visbys medeltida ruiner där samarbete sker löpande under året, bland annat med översyn av vårdbehov och åtgärder för att ta bort växtlighet i ruinerna.

I det pedagogiska projektet *Möjlighetsmaskiner*, finansierat med medel från Postkodstiftelsen, sker en bred samverkan med bland andra Uppsala universitet – Campus Gotland, Riksantikvarieämbetet och Region Gotland.

Samarbeten med museer och lokala aktörer

Tillsammans med Länsmuseernas samarbetsråd och övriga läns museer i landet driver Gotlands Museum projektet *Sveriges största museum* som handlar om att

uppmärksamma läns museerna som en resurs i samhället, men också läns museernas utmaningar med bland annat samlingsförvaltning och behovet av digitalisering, samt frågan om läns museernas ekonomiska läge.

I tjärprojektet och karaktäriseringsprojektet samarbetar Gotlands Museum med Visby stift. Tjärprojektet fokuserar på att öka kunskapen om tjärans egenskaper och kvaliteter medan karaktäriseringsprojektets uppgift är att karaktärisera alla gotländska kyrkor. Under året har vi haft samarbeten med Albatrossmuseet där en ny utställning invigts, samt på uppdrag av hembygdsföreningen tagit fram en förstudie för en ny utställning på Gotska Sandön.

Styrelseuppdragen

Gotlands Museum är aktiva som styrelseledamöter i ett stort antal museer och föreningar runt om på ön, som spänner från mindre museer och stiftelser till aktörer inom besöksnäringen. Museichefen är ordförande i Bungemuseet AB och ordförande i Visby Centrum AB (se lista sid. 7). Under året har vi säkrat styrelserepresentation i flera mindre museer där vi är stiftare. Det gäller Bläse kalkbruksmuseum och Lantbruksmuseet i Havdhem.

Gotlands Museum vårdar Visbys ruiner.

Besökande forskare studerar gotländska runinskrifter.

Medlemskapet i fornvännerna

Ökning av antalet medlemmar

Glädjande nog ökade antalet medlemmar i Föreningen Gotlands Fornvänner under året efter en trend av nedåtgående siffror. Jämfört med 2021 års medlemsantal ökade föreningen totalt med 253 medlemmar, från 1 751 till 2 004. Ökningen kan främst förklaras med att besökarna hittade tillbaka till museet efter coronapandemin, men även på extra marknadsföringsinsatser. Höstens försäljningskampanj med reducerat pris på enskilt medlemskap och Duo-medlemskap under årets tre sista månader i syfte att locka fler medlemmar gav resultat. Satsningen gav 122 nya medlemmar.

Under året har marknadsföring riktats mot unga vuxna och barnfamiljer. Genom att fokusera på den yngre målgruppen hoppas föreningen kunna förnygras och öka antalet medlemmar. Även om en ökning av yngre personer märks bland medlemmarna så återstår mycket arbete med att utveckla och genomföra aktiviteter och skraddarsydda kampanjer med speciellt fokus på denna målgrupp.

Medlemsenkät

Under september skickades en digital enkätundersökning ut till medlemmarna via nyhetsbrev. De fick bland annat svara på frågor om hur de upplever medlemskapet och hur de tar del av information om verksamhet och program som publiceras i olika kanaler. Svartfrekvensen var god och många visade sig nöjda med

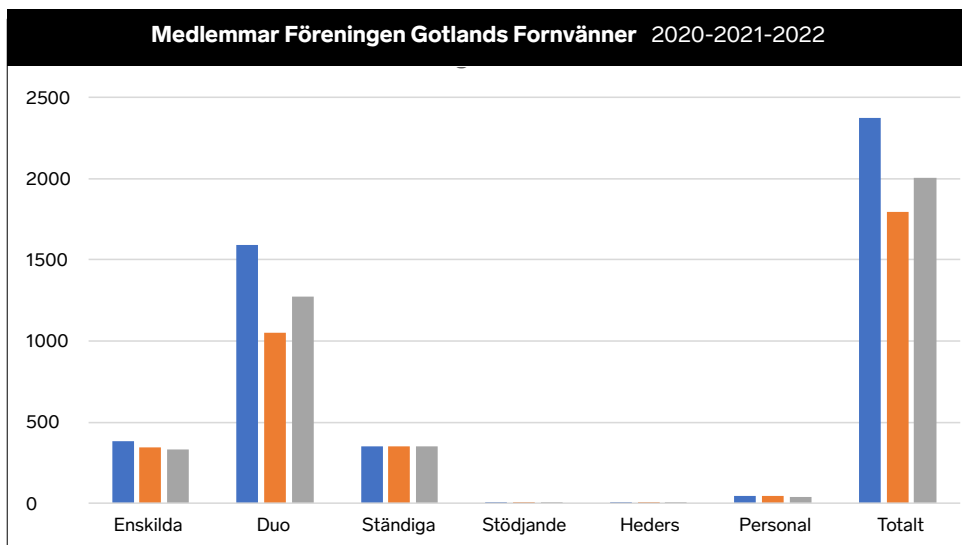
verksamheten. Vi fick många bra tips och idéer om hur verksamheten kan utvecklas. Sammanlagt inkom 390 enkäter. Det var framför allt målgruppen över 65 år som skickade in svar, och få medlemmar från målgruppen yngre vuxna.

Aktiviteter för medlemmar

En rad olika program har genomförts under året. Trettondagsfirandet sändes digitalt med en förinspelad film då pandemin hindrade ett traditionellt firande i Bildstenshallen. Årsmötet genomfördes den 21 april i Sävesalen. Efter mötet höll Mattias Legné, professor i kulturvård, en föreläsning med titeln: *Värden att värna. Skyddet av kulturarv på Gotland och i Östersjöområdet under andra världskriget.*

Under sommaren genomfördes en uppskattad bussutflykt till Storsudret med bland annat besök vid Koviks fiskeläge och Hoburgen, där det nya skyltprojektet presenterades. Året avslutades med en medlemskväll i november med release av Gotländskt Arkiv 2022 och advents- och julmys i butiken. Närmare åttio medlemmar deltog.

Sammanlagt har tio ordinarie nyhetsbrev skickats ut till medlemmarna samt ett flertal separata informationsbrev.

Ny policy och handlingsplan för hållbarhet

För att lägga grunden till en ny policy och handlingsplan för ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet har Gotlands Museum deltagit i seminariet *Regionala museer för hållbar utveckling – Hur kan vi bidra till målen i Agenda 2030?* som arrangerades av Länsmuseernas samarbetsråd inom projektet Sveriges största museum. Seminariet syftade till att stärka medvetenheten om strategier för hållbar utveckling och vår förmåga att arbeta praktiskt med förbättringsarbetet samt att hjälpa oss att berätta om vårt arbete i termer av hållbar utveckling.

Museets styrelse och samtliga medarbetare har varit delaktiga i framtagandet av museets nya strategier. I strategierna, som avser åren 2023–2026, ligger ett stort fokus på hållbarhetsfrågor. En arbetsgrupp har bildats med medarbetare från museets alla avdelningar för att arbeta vidare med och fokusera på frågorna. Denna grupp har bland annat uppdrag att ta fram underlag för en hållbarhetspolicy.

Publik verksamhet och besöksnäring

Under två år har projektet *Möjlighetsmaskiner* mött omkring 200 skolelever i årskurs 3 och 4, som utvecklade idéer, ”möjlighetsmaskiner”, med syfte att förbättra jordens klimat och miljö. Projektets resultat visas i en utställning under 2023.

Även andra utställningar och programpunkter har haft hållbarhet som tema, till exempel utställningen som handlade om gentrifiering, klimatpåverkan, kulturmiljö med mera.

Museichefen deltar i arbetet med att skapa en hållbar besöksnäring för Gotland, genom styrgruppen för implementering av Gotlands besöksnäringstrategi. Som ett resultat av besöksnäringstrategin, där kultur och natur är ett utpekat och prioriterat område, kommer Gotlands Museum de tre kommande åren att driva projektet *Circular Culture – Sustainable Partnerships*, finansierat av Tillväxtverket och Region Gotland.

Djur & odjur

Våren 2022 visades vandringsutställningen *Djur & odjur* på Fornsalen. Den hade visats tidigare (2021) men utan besök i större skala beroende på pandemin. Den populära broderiutställningen som bestod av inlämnade broderier under pandemin på temat djur och odjur uppskattades, inte minst av skolklasser.

Gotlands folkhögskolor

Under våren ställde elever från Gotlands folkhögskola ut sina verk i tre separata utställningar i anslutning till varandra. Textillinjen arbetade med en tematik, fotolinjen med en annan och författarlinjen med en tredje. Nytt för i år var att författarlinjen för första gången medverkade genom en öppen skrikkarverkstad, med uppläsningar och texter som kommenterade både museet och samtiden.

Aerpie

I slutet av året visades den samiska vandringsutställningen *Aerpie* på Fornsalen. I utställningen kunde besökare följa tre generationers konstformer. I projektet har artisten Jon Henrik Fjällgren bland annat producerat musik till den live-performance som visades på invigningen. Utställningen möjliggjordes genom ett samarbete mellan de regionala kulturutvecklarna inom dans, slöjd, konst, musik, film, litteratur och kulturarv på Gotland, med syfte att stödja och synliggöra våra nationella minoriteter.

Beredskapsåren på Gotland 1939–1945

På kort tid producerades en utställning om beredskapsåren 1939–1945. En utställning med i huvudsak fotografier av David Holmert. Med denna utställning ville Gotlands Museum ge en inblick i en mycket dramatisk tid i gotländsk historia, en tid som Gotland dessutom delar med människor i många andra länder. En gemensam historia om flykt, hopp, medmänsklighet och krigets fasor.

Det gotländska samhället mobiliserade militära och civila insatser under hela andra världskriget. Genom den geografiska placeringen mitt i Östersjön påverkades ön av kriget – trots Sveriges neutralitet.

Vid sidan av Holmerts fotografier visades även föremål från beredskapstiden och en dokumentärfilm om

Utställningen "Lek och leksaker".

FOTO: SEGERBERG MEIA.

Ur utställningen "Djur & odjur".

hur flykten över Östersjön i små fiskebåtar organiserades. Påtagligt många förstagångsbesökare besökte utställningen från olika platser i Sverige. Intresset från andra länder medförde att digitala distansvisningar arrangerades.

Lek & leksaker

Under året producerades en utställning om lekens roll och betydelse. Utställningen består av leksaker från olika samlingar och tidsperioder, inlånade barnteckningar och en lekmiljö. Utställningens budskap är hur stora likheter det finns mellan tid och rum i hur och med vad människor leker. En stor variation av leksaker visas, allt från förhistoriska objekt till samtida konstobjekt, via industriella metalleksaker och mer pedagogiska föremål. Utställningen producerades i dialog med gotländska skolklasser och bestod även av material kring barnkonventionen.

Gotland Stories Ankomsthallen av Nicola Godman.

Gotland Stories Bingeby av Tommy Söderlund.

Gotland Stories Skyltfönstret av Pia Ingelse.

Gotland Stories. Skulpturer av Juri Markkula.

Gotland Stories Hemse av Jonna Hägg.

Gotland Stories

Gotlands Konstmuseum presenterade *Gotland Stories*, ett ämnesöverskridande samtidskonstprojekt med hållbarhetsperspektiv och fokus på att vidga och utmana bilden av Gotland, ofta kommunicerad via platsmarknadsföring och reklamkampanjer. Projektet bestod i utställningar och program på Fornsalen och i utställningar och konstverk i varierande rumsligheter på olika platser runtom på Gotland med ambitionen att möta nya och olika publikgrupper. Projektet uppmärksammades i lokal och nationell press och inkluderade flera samarbeten med aktörer på Gotland, såsom exempelvis Slite Utveckling och Uppsala universitet – Campus Gotland. Projektet stöddes med medel från Kulturenheten, Region Gotland. En del av dessa medel var avsatta för inköp till konstsamlingen. Museet valde att köpa in konstverk från flera av projektets medverkande konstnärer med en variation av olika medier såsom skulptur, oljemåleri, videoverk, screentryck och fotografi.

Gotland Stories på Fornsalen

Medverkande konstnärer: Kristina Frank, Nicola Godman, Jonna Hägg, Torbjörn Limé, Juri Markkula, Ina Porselius och Knut Stahle. Genom projektet *Gotland*

Stories ställdes frågan om vad som inryms i beskrivningen och kommunikationen av Gotland samt vilka och vems berättelser som inkluderas i det framträdande narrativet. Utställningen försökte genom konstnärers reflekterande perspektiv att nyansera bilden och berättelsen om platsen. Den övergripande tematiken om gotlandsbilden spann brett och saxade mellan aktuella och relevanta ämnen som turism, identitet, representation, hållbarhet, ekonomi, natur, kulturarv, samtid, centrum och periferi. I utställningen presenterades alltifrån måleri, fotografi, grafik och skulptur till animation, video och installation. Många av verken var helt nyproducerade och hade aldrig tidigare visats.

Gotland Stories på andra platser

Utanför museets väggar presenterades delprojekten *Gotland Stories digitalt: Emma Hanquist reflekterar* (på digitala plattformar), *Gotland Stories Ankomsthallen: Kom till Havsfrun* av Nicola Godman, *Gotland Stories Enholmen: Besvärliga mammor* av Birthe Jörgensen, *Gotland Stories Hemse: Mellan oss* av Jonna Hägg samt *Gotland Stories: Fejs & Plejs* med nedslag på platserna: Gerum, Ronehamn, Katthammarsvik, Hörsne, Kappelshamn och Bingeby.

Utställningar 2022

Tillfälliga utställningar

Foto: Karl Melander

– 6 mars

Plundring – början till ett folkmord

– 27 feb

Beredskapsåren på Gotland 1939–1945

19 mars–1 maj

Djur & odjur

2 april–1 maj

Gotlands Folkhögskolas elev-
utställningar: Textillinjen, Fotolinjen
och Skrivarlinjen

29 april–29 maj

Gotland Stories, gruppställning

11 juni–6 november

Konstkavle, fyra utställningar

Birthe Jørgensen

28 januari–20 februari

Jessica Lindgren Wu

25 februari–20 mars

Victoria Einarsdotter

6–29 maj

Angela Brignone Duckert

26 augusti–18 september

Westfalen-Lippe stipendiat

23 september–23 oktober

Aerpie

1 november–4 december

Lek & leksaker

19 november – 5 mars 2023

Pepparkaksutställning

28 november–13 januari 2023

Utställningar utanför museet

Gotland Stories Digitalt:

Emma Hanquist reflekterar 22 juni–17
december

Gotland Stories Almedalen:

Beredskapskaninen av Kristina Frank
3 juli

Gotland Stories Ankomsthallen:

Kom till Havsfrun av Nicola Godman
26 augusti–6 november

Gotland Stories Enholmen:

Besvärliga mammor av Birthe Jørgensen
3–4 september, 10–11 september

Gotland Stories: Fejs & Plejs
med Tommy Söderlund och Carina
Johansson

9 september–15 januari 2023

Gotland Stories Hemse: Mellan oss
av Jonna Hägg

25–27 november, 1–4 december

Gotland Stories Skyttfönstret
Pia Ingelse

26 november–15 januari 2023

Basutställningar

Tyra Lundgrens reliefer

1361 – Striden om Gotland

Bildstenshallen

Gotlandium – 430 miljoner år Gotland

10 000 år – Gotlands förhistoria

Medeltidens Gotland

Skattkammaren

Skopp & Skoj – hav och sjöfart på

Gotland

Upptäck Gotland

Konstkavle på
Fornsalen.

Gotland Stories Enholmen
av Birthe Jørgensen.

Ur Pepparkaksutställningen.
Skalmans hus.

Utökat programutbud under sommarhalvåret

År 2022 gjordes en satsning för att utöka antalet stadsvandringar under sommarsäsongen. Detta var något vi prövade redan under pandemin då det inte var möjligt att samla grupper inomhus. Dessutom förlängdes säsongen 2022 genom att vi redan i maj genomförde flera stadsvandringar per vecka. Efterhand som bokningstrycket ökade lades flera vandringar till i utbudet. Vi guidade *Ringmur, rosor och ruiner, Staden bakom muren* och *Ryska kyrkan*. Nytt för i år var också *Skattletare, klantskallar och spöken*, en vandring med spännande personhistoria från olika sekel. Under 2023 hoppas vi ytterligare kunna utöka utbudet av stadsvandringar. För att göra detta behöver vi utöka vår guidepool med nya guider.

Digitala program

Under pandemiåren utvecklade och arbetade museet med digitala program för att nå besökare. Under året utvärderades denna verksamhet för att hitta ett fruktbart sätt att fortsätta med digitala program. Då en stor del av museets publik finns på fastlandet under vinterhalvåret är det en stor fördel med digitala program. Resultatet av utvärderingen blev en modell som bygger på att vi släpper minst ett digitalt program i månaden.

Det är oftast korta filmer där någon berättar om ett föremål, konstverk eller företeelser från den gotländska historien. Vid några tillfällen publiceras en längre film från Gotlands landsbygd eftersom många av våra digitala besökare önskat filmer där vi åker runt på Gotland och visar spännande platser.

Guideutbildning

2019 genomfördes en pilotomgång för en guideutbildning med nationell certifiering. Projektet genomfördes i bred samverkan med företag inom besöksnäringen på Gotland. En fortsättning planerades till året därpå, men fick ställas in på grund av pandemin.

I september 2022 startade en ny omgång av guideutbildningen där Gotlands Museum tillsammans med Vuxenskolan Gotland stod som arrangör i samverkan med Gotland Excursion, Guide & Kryssningsservice, Hansa Event, goGotland och guideföreningen.

Kursplanen, bygger på Sveriges guideförbunds riktlinjer och består av både teoretiska och praktiska moment. Kursen kommer att avslutas under våren 2023. 22 personer deltar vid denna kursomgång.

Nytt program presenteras för museets personal.

Året då antal skolprogram sköt i höjden

År 2020 och 2021 genomfördes färre skolprogram än i normala fall på grund av pandemin. Trots restriktioner i början av 2022 skulle antalet klasser som deltog i skolprogram nå rekordnivåer innan året var slut. Totalt deltog 173 skolklasser och 4343 elever. Målet för skolverksamheten var 150 skolklasser, men när skolverksamheten drog igång igen i mars var skolorna snabba att höra av sig. Troligen fanns ett uppdämt behov efter pandemin av inspiration som kan erbjudas utanför skolans lokaler.

Projektet Möjlighetsmaskiner

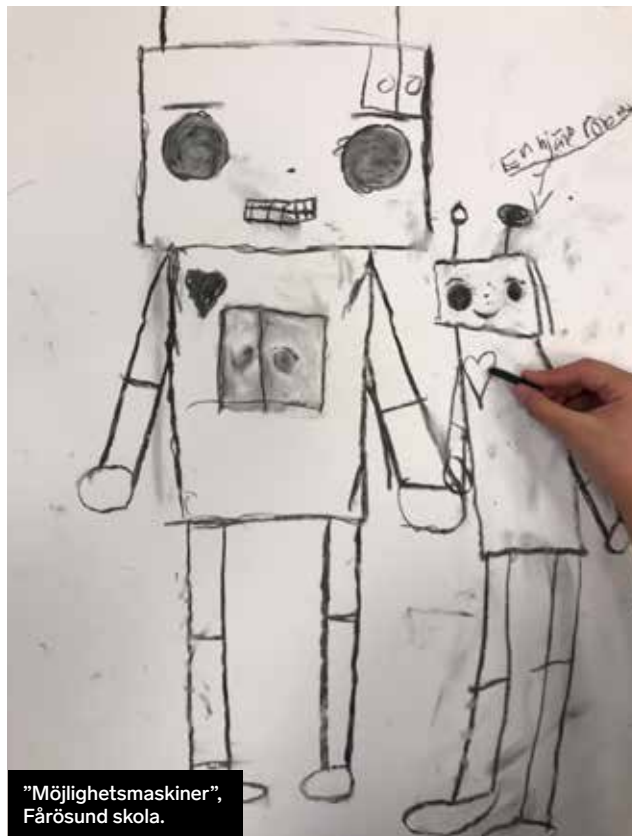
Inom projektet *Möjlighetsmaskiner* fick skolelever i årskurs 3 och 4 i uppdrag att konstruera ”maskiner” vars syfte är att bidra till förbättringar inom miljö och klimat. Med Agenda 2030 som utgångspunkt och tillsammans med bland andra Fenomenalen Science Center, Uppsala universitet – Campus Gotland, Länsstyrelsen Gotland och Riksantikvarieämbetet kombinerar projektet konst med teknik och produktutveckling.

Barnens idéer byggdes som modeller i kartong och där efter utvecklades ett mindre antal till prototyper. Glädjande nog är några av dessa fullt fungerande! De deltagande skolorna var spridda över hela Gotland och under våren 2022 mötte projektgruppen fem klasser i sammanlagt 25 möten (under hela projekttiden deltog tio klasser). Av sammanlagt cirka 80 kartongskulpturer utvecklade Riksantikvarieämbetet fyra prototyper, medan designföretaget Studio Doms är i processen att ta fram ytterligare en fullt fungerande modell. Utvärderingarna visar att *Möjlighetsmaskiner* hittills är mycket lyckat. Projektet genererade många idéer och genomfördes i givande möten mellan elever, projektets pedagoger, forskare från Uppsala universitet – Campus Gotland och tekniker från Riksantikvarieämbetet och Studio Doms.

Under 2023 fortsätter projektet med produktutveckling samt en utställning på Fornsalen. Utställningen kommer även att turnera till olika platser på Gotland. *Möjlighetsmaskiner* finansieras av Postkodstiftelsen.

Konst på en timme

En glad nyhet för år 2022 är samarbetet mellan områdena konst och historia. Tillsammans har pedagogerna skapat skolprogrammet *Från bildsten till guldfisk i*

”Möjlighetsmaskiner”,
Fårösund skola.

Modell, ”Möjlighetsmaskiner”,
Fårösund skola.

mixer – Konstens historia på en timme! Programmet riktar sig till elever från årskurs 4 upp till gymnasiet. Tanken är att eleverna ska förstå hur konsten utvecklats men framför allt hur konst kan upplevas från betraktarens perspektiv. Skolprogrammet har blivit populärt, både för skolans bildundervisning och i den övriga undervisningen. Detta skolprogram kommer

Världsarvsvandring för skolelever.

att fortsätta erbjudas kostnadsfritt till alla skolor på Gotland. Programmet kan även användas gentemot allmänheten. Då marknadsförs det som: ”för konst-

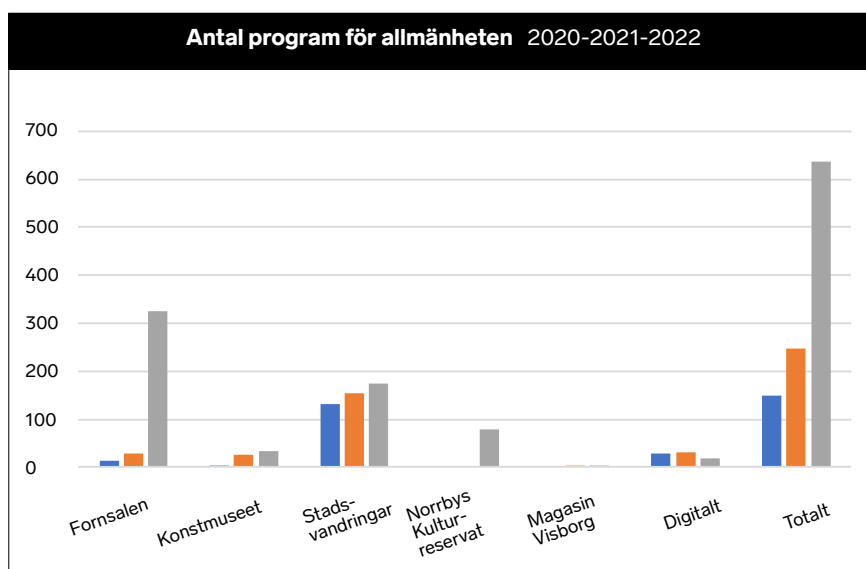
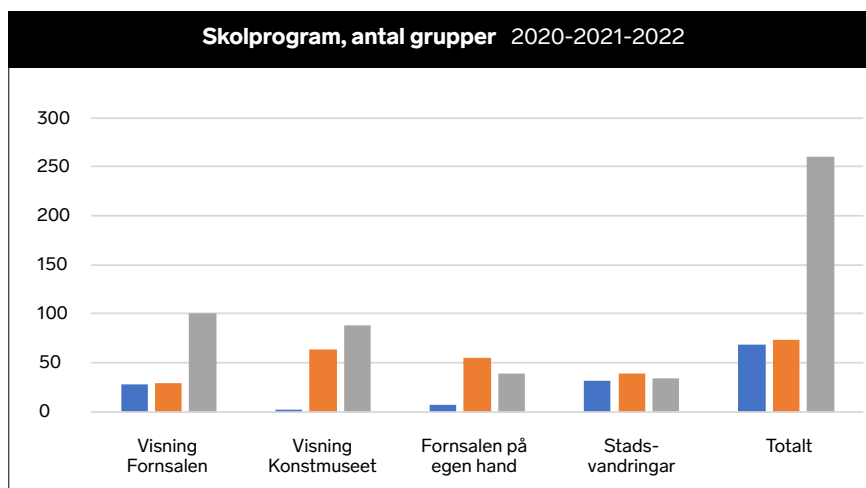
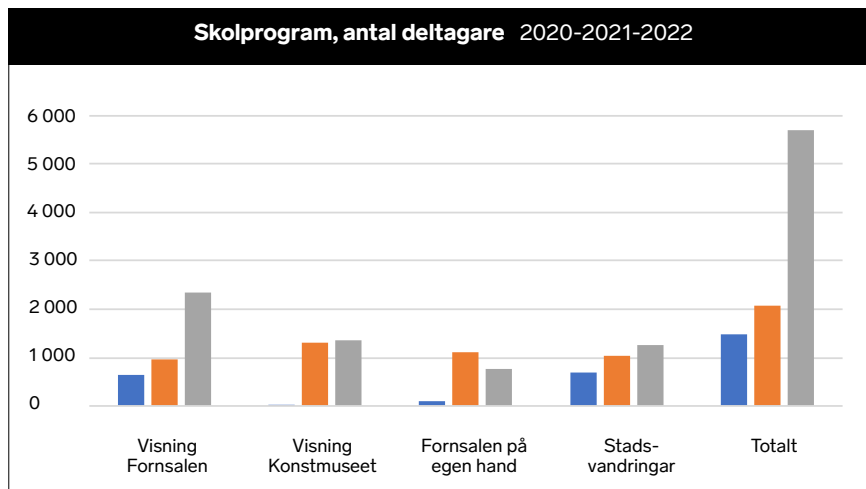
intresserade och icke-konstintresserade mellan 10 och 110 år”. Den skämtsamma tonen, som är en röd tråd genom programmet, gör konsten och historien lättsam och underhållande.

Skolprogram, ”Från bildsten till guldfisk i mixer”.

Världsarvsvandringar för sjätte året i rad

Tillsammans med Världsarvskontoret erbjöd Gotlands Museum för sjätte året i rad stadsvandringar för öns alla klasser. Detta år nappade 32 skolklasser på erbjudandet. Inför varje år har nya teman tagits fram för att ge eleverna nya upplevelser av historien. Tanken är att skapa engagemang kring världsarvet och hela öns kulturhistoria bland Gotlands barn och ungdomar. Världsarvsvandringen 2022 fick namnet *Skatteltare, klantskallar och spöken*. Eleverna fick under denna vandring uppleva intressanta, tragiska men även dråpliga människoöden genom historien. Den positiva responsen, ett historieintresse i allmänhet och ett intresse för människoöden i synnerhet, gick inte att ta miste på. Samarbetet med Världsarvskontoret fortsätter och en ny världsarvsvandring kommer att erbjudas under 2023.

Samlingsförvaltning

För att skapa ett mer ändamålsenligt magasin har omflyttningar gjorts i magasinet. Ett stort antal pallställ behövde flyttas för att ge bättre framkomlighet för truck. Det medförde tömning av delar av magasinet och möjliggjorde en inventering av dessa samlingar.

En extra resurs togs in under våren för att fortsätta registreringen av museets stora mängd oregistrerade föremål. I samband med detta ordnades också det digitala bildarkivet upp och gjordes mer sökbart och användarvänligt för de som arbetar med det.

På grund av ett malangrepp i textilsamlingen fick stora resurser läggas på sanering under hela hösten. Detta innebar att större delen av textilsamlingen fick frysas i omgångar, inventeras och rengöras från skadedjur. Vid vissa tillfällen fick personal från andra avdelningar än Samlingar, arkiv & bibliotek delta.

Utlån av bergkristaller till museum i Köln.

Digitalisering och tillgängliggörande

Under våren och sommaren genomfördes arbetet med konvertering av data från vår tidigare databas Collective Access till det nya samlingsförvaltningssystemet Primus. Primus ägs av KulturIT i Norge och är det samlingsförvaltningssystem som används av flest museer i Sverige.

Det är ett relativt tidskrävande arbete att föra över data, och överföring av bilder kvarstår och kommer att göras under 2023. Först då kan datan publiceras offentligt genom digitaltmuseum.se.

Bildpolicy och diarieföring

Under året har en bildpolicy tagits fram och fastställts, vilken berör hur vi hanterar bildförfrågningar och vilka licenser våra arkivbilder samt egenproducerade foton har. Till denna gjordes också en uppdaterad prislista för bildförsäljning.

Rutinerna kring diarieföring har setts över och ett nytt internt diarieföringsformulär har tagits fram.

Förvärv

En ovanligt fin och intakt stenyxa av typen "mångkantad stridsyxa" förvärvades under året. Yxan är från Gotland och tillverkad omkring 4000–3300 f.Kr. Dock är fyndorten okänd då den donerades av ett dödsbo.

Till Konstmuseets samling köptes konstverk av åtta konstnärer in från utställningen *Gotlands Stories* som visades på Fornsalen och andra platser på ön under året. Ett av dessa verk var Juri Markkulas dopfunt *LAU*.

Arkivmaterial som har tillhört Tyra Lundgren har förvärvats, vilket kompletterar vårt befintliga Tyra Lundgren-arkiv. I donationen ingick också en av Tyra Lundgrens målarrockar.

Från Uppsala universitet – Campus Gotland har uppmättningsritningar gjorda av byggnadsvårdsstudenter förvärvats. Ett stort antal ritningar över hus på Gotland har också förvärvats från Tyréns arkitektkontor i Eskilstuna.

Utställningen *Gotland Stories*, på bilden syns skulpturer av Juri Markkula (Gotlands Museum köpte in dopfunten LAU), videoinstallation av Nicola Godman och screentryck av Knut Stahle.

FOTO: KARL MELANDER

Sanering av skadedjur på textilier.

Tömning av frysen efter skadedjursangrepp.

Utlån

Madonna del Fuoco, en skulptur i ek av Sigrid Blomberg, visades på utställningen *Härligt att vara skulptör! – Svenska kvinnliga konstnärskap 1880–1920*, på Nationalmuseum i Stockholm.

Timansbrynet, ett mycket speciellt sandstensbryne med runinskriften: "Ormika, Ulvair. Grekland, Jerusalem, Island, Särkland" är nu på resa, först till Mannheim, Tyskland, där den får sällskap av Pilgårdsste-

nen i utställningen *The Normans* på rem gmbH Stiftungsmuseen – Reiss-Engelhorn-Museen, Museum Zeughaus.

Till Tyskland har också två bergkristaller lånats ut, till Museum Schnütgen – Kunst des Mittelalters i Köln som i utställningen *Magic Rock Crystal* visar upp bergkristallens breda användningsområden. På tyska kallas de vikingatida bergkristallinerna, som kunnat användas som förstoringsglas, för Visby lenses.

Forskning och kunskapsuppbyggnad

Forskarbesök

Varje år tar Gotlands Museum emot både nationella och internationella forskare. Flera av dem som besökte oss under året hade projekt kopplade till osteologiska frågeställningar, och/eller vikingatid. Ett ökat intresse för att utföra DNA-analyser på vårt osteologiska material har skapat en intern diskussion om hur vi ska hantera förfrågningarna framåt, samt säkra att vi får tillgång till data och resultat från de som tar prover. Frågan utreds vidare under 2023.

I början av hösten hölls en internationell konferens i Visby kring färg på historiska textilier. Konferensdeltagarna besökte Magasin Visborg och fick då en föreläsning om Tobias Lang där hans tryckprover och tryckstockar visades.

Kunskapsspridning

Undervisning

Under året har flera studentgrupper från Uppsala universitet – Campus Gotland haft undervisningstillfällen på Magasin Visborg. Studenterna har kommit från arkeologiutbildningen och kulturvårdsämnen. En av antikvarierna har också haft föreläsning för studenter på Kulturvård i kursen Bevarandepprinciper och kulturvärden. Flera studenter från Campus Gotland har också vänt sig till museet för att diskutera uppsatsidéer.

En student vardera från föremålsantikvarie- och byggnadsantikvarieprogrammet och en från arkeologiprogrammet hade praktik på Gotlands Museum under hösten. I arkivet har flera studentgrupper tagits emot i undervisningssyfte.

Medier

Under året sändes "Länsmuseerna berättar" på Kunskapskanalen samt UR Play där vi bidrog med 14 program kring Gotlands historia.

Tre av museets antikvarier bidrog med kunskap och släktforskning till programmet "Vem tror du att du är" som sändes på Kanal 5 under hösten. I programmet deltog också en av museets pedagoger som ciceron och föremål från samlingarna visades.

Digitalisering av de gotländska bildstenarna

Gotlands Museum, Stockholms universitet och Riksantikvarieämbetet beviljades 14,8 miljoner kronor från Vetenskapsrådet för projektet Forntida bilder 2.0 – en digital utgåva av de gotländska bildstenarna. Projektet syftar till att digitalisera alla gotländska bildstenar genom att använda olika scannings- och fototekniker, att skapa en interaktiv digital utgåva för att göra bildstenarna tillgängliga för både forskare och allmän-

Forskarbesök. Stenprov på bildsten.

Tobias Langs tryckstockar

het och att föreslå nya tolkningar av bilderna baserat på den digitala dokumentationen. Från Gotlands Museum deltar arkeologer och IT-ansvarig i projektet.

Under 2022 har en stor del av den totala mängden bildstenar fotograferats. Av de gotländska bildstenar som förvaras på Historiska museet i Stockholm har alla bildstenar utom tre fotograferats. Dessutom har fotograferandet resulterat i nya fynd och i slutet av 2022 var det 650 bildstenar i databasen, mot 570 när projektet inleddes.

Under året genomfördes en internationell konferens på Gotland. Här utbyttes erfarenheter, och utflykter arrangerades till bildstenar runt om på Gotland. Deltagarna kom från USA, Tyskland, England, Norge, Danmark, Spanien, Skottland och Sverige.

Karaktäriseringsprojektet

På uppdrag av och i nära samarbete med Visby stift genomför Gotlands Museum en karaktärisering av alla de gotländska kyrkorna och kyrkogårdsmiljöerna. Årets arbete i projektet omfattade dokumentation och värdebeskrivning av 16 kyrkor och kyrkogårdar på mellersta Gotland, från Norrlanda och Ardre i öster till Lokrume och Eksta i väster.

Ett utvidgat rapportmaterial togs fram för att ge ut Hablingbo kyrka i serien Sveriges Kyrkor. Seriens beskrivningar är av stort källvärde för projektet och tanken är att fortsätta med de sex kyrkor på ön som återstår.

Verksamma inom projektet under året var byggnadsantikvarie, antikvarie för gröna miljöer samt en av museets arkeologer.

Möjlighetsmaskiner

Inom projektet *Möjlighetsmaskiner* samarbetade vi med forskare från Uppsala universitet – Campus Gotland och miljövetare från Länsstyrelsen Gotland och Region Gotland.

Tjära på Gotland

– Metoder av bränning och smörjning av tjära

Under projektets sista år utfördes fler tjärprover. Resultaten redovisades i slutrapporten *Metoder för bränning och smörjning av tjära 2017–2022 – Om appliceringsmetoder och framställning av tjära på Gotland*. Inför 2023 har medel sökts från Länsstyrelsen för fortsättning av projektet.

Klimatsmart museum

– med fokus på små och medelstora museer

Med FoU-medel (forsknings och utvecklingsmedel) kunde Gotlands Museum och Uppsala universitet – Campus Gotland, genom professor Tor Broström, genomföra det ettåriga forskningsprojektet *Klimatsmart museum – med fokus på små och medelstora museer*. Syftet var att hitta metoder för att klimatstyra mindre museer på ett sätt som passar både föremål och besökare utan att bli för ekonomiskt eller hållbarhetsmässigt krävande. Resultatet av projektet kommer att redovisas under 2023.

Arkeologi

Under 2022 har antalet uppdrag varit färre än under föregående år. De har också varit av mindre slag, exempelvis gällande fornlämningar som finns i anslutning till privatpersoners tomt eller då arbete med el- eller vattenledningar berör en känd fornlämning. Några större uppdrag har dock gett intäkter som till viss del väger upp de få uppdragen.

Arkeologiskt fältarbete

Året inleddes med att den utredning vid Annelund, nära flygplatsen, som påbörjats under 2021, avslutades. I Bro socken initierades under våren en arkeologisk schaktningsövervakning och kontroll i samband med nedläggning av elkablar och rasering av luftledningar, vilken krävt flera arkeologiska insatser under året och som kommer fortlöpa även under nästa år. Bland de lite större uppdragen räknas även en schaktningsövervakning mellan Södertorg och Österport i Visby innerstad som gjordes i samband med nedläggning av fiber.

Byggnadsvård

Ruiner och ringmur

Gotlands Museum har på uppdrag av Statens fastighetsverk ansvarat för tillsyn och underhåll av Visbys kyrkoruiner, Roma klosterruin samt de delar av Visby ringmur som förvaltas av Statens fastighetsverk. Uppdraget har omfattat löpande statuskontroll och besikt-

Kontroll av tätskikt och säkring av sten i S:ta Karins ruin.

ning, upprättande av åtgärdsförslag samt antikvarisk medverkan vid restaurerings- och underhållsåtgärder. Det kontinuerliga underhållet består huvudsakligen av säkring av lös sten, mur- och foglagning, förebyggande konserveringsinsatser och växtröjning i anslutning till murverk. 2022 utfördes även tjärstrykning i Dalmanstornet, säkring och ommurning av lösa stenpartier i Roma klosterruin och ruinerna S:t Lars och Drotten samt säkring genom nya smidesanordningar i Helge And's ruin. Nytt träpodie och två nya smidesgrindar tillverkades till S:ta Karins ruin, och en ny lucka installerades till det översta planet i Helge And's ruin. I S:t Nicolai ruin åtgärdades trasig papp och plåt ovanpå valvkapporna.

För området kring Solberga klosterruin har ett vårdprogram upprättats på uppdrag av Statens fastighetsverk. Som en del av vårdprogrammet ingick även en markscanning utförd av Astacus AB, på uppdrag av Länsstyrelsen på Gotland.

Kyrkligt kulturarv

Gotlands Museum har även deltagit i flera projekt rörande det kyrkliga kulturarvet. På uppdrag av Samfälligheten Gotlands kyrkor har museets byggnadsantikvarier medverkat vid omläggning av Vamlingbo kyrkas spåntak och vid konservering av Hejde kyrkas portaler. På uppdrag av Klinte pastorat har antikvarisk medverkan genomförts vid restaurering av orgeln i Sanda kyrka och Sproge kyrkas ljuskronor. Under året har även en karaktärisering av Gann ödekyrka genomförts på uppdrag av Norra Gotlands pastorat.

Övrig antikvarisk uppdragsverksamhet

Museets byggnadsantikvarier har under året också upprättat flertalet underlag för bygglovsansökningar för privata fastighetsägare i Visby innerstad samt på den gotländska landsbygden.

Ett par utomregionala uppdrag har också genomförts. Gotlands Museum har upprättat ett vårdprogram med dokumentation och värdebeskrivning av byggnader och mark inom Kronobergs kungsgård i Småland på uppdrag av Statens fastighetsverk. Museet har även stått för antikvarisk medverkan vid ändring av koret i Husby-Långhundra kyrka i Uppland.

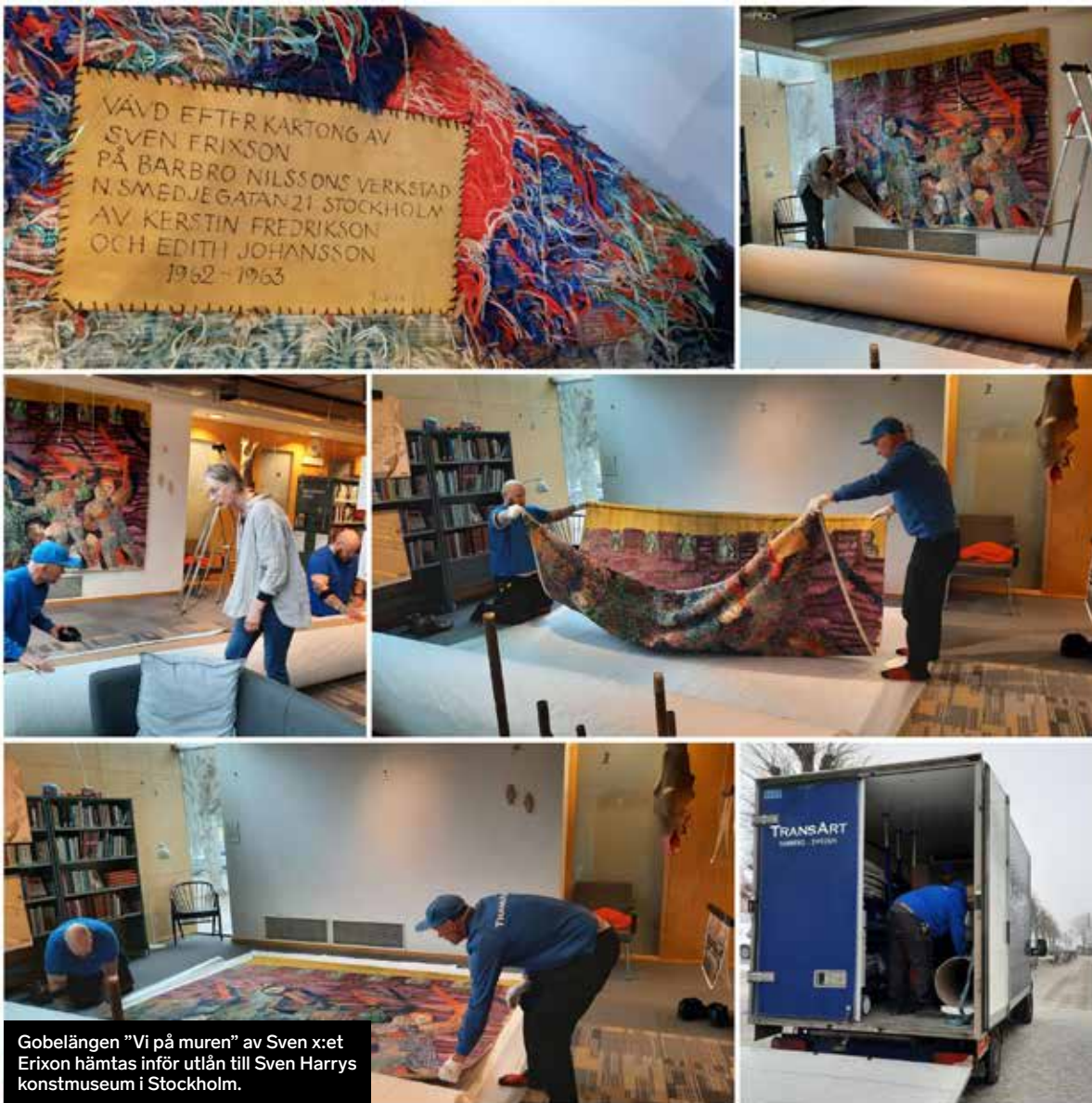

FOTO: KATARINA PETERSON, ALMEDALS BIBLIOTEKET.

Region Gotlands konstsamling

Gotlands Museum har uppdrag från Region Gotland att ansvara för vård, hantering och tillgängliggörande av Region Gotlands konstsamling, bestående av 5 500 verk.

Under året har en ny webb-baserad databas, RegitArt, tagits i bruk. I övrigt har konstverk hanterats, inventerats och placerats, bland annat på Korpens vårdcentraler, enheten för mark och stadsmiljö samt på Terra Novaskolan. Konstverk vårdas på flera sätt, bland annat har fyra konstverk i Södervärnsskolan konserverats av Susanna Barros Eriksson och tio utomhuskonstverk har biocidbehandlats av konservator Rebeca Kettunen.

Konsten har tillgängliggjorts bland annat genom en digital visning av Fredrik Åkums verk De fyra årsti-

derna på Korpens nya korttidsboende och en föreläsning om textil i offentlig miljö för elever på textillinjen på Gotlands folkhögskola i Hemse.

Gotlands Hembygdsförbund

Gotlands Museum har på uppdrag av Gotlands Hembygdsförbund utfört administrativa tjänster som nyhetsbrev och utskick till medlemsföreningarna.

Museitjänster

Skyltprojekt på uppdrag av Länsstyrelsen

2021 påbörjades ett skyltprojekt på uppdrag av Länsstyrelsen. Äldre skyltar vid fornlämningar, såsom Torsburgen och Herrgårdsklint, ska ersättas av nyproducerade skyltar med nyskrivna texter och illustrationer. Dessa togs fram av Gotlands Museum, i samarbete med Länsstyrelsen. Projektet avslutades hösten 2022.

Fornsalen

Arbetet har mestadels bestått av löpande underhåll såsom fönstermålning och liknande. Fas två i byte av LED belysning är slutförd och resterande halogenlampor kommer att bytas ut i samband med byggandet av den nya basutställningen. Elrevisionsbesiktning och OVK, obligatorisk ventilationskontroll, har utförts i fastigheten Museet 1–2.

Museets byggnadsantikvarier har också tagit fram ett vårdprogram för museikvarteret Museet 1–2 i Visby, med finansiering från Länsstyrelsen på Gotland och Gotlandsfonden.

Museets antikvarier har upprättat ett åtgärdsprogram och medverkat vid restaureringen av Vamlingbo Fridarve 1:12, en ruin av medeltida farmannahus, populärt kallat Slottet vid Hule hällar. I samband med åtgärderna utfördes även en 3D-dokumentation av anläggningen. Projektet finansierades av Länsstyrelsen på Gotland och Gotlandsfonden.

Gamla residenset

Renoveringen av kontorsdelen på nedervåningen som påbörjades under 2021 slutfördes under våren 2022 och nya hyresgäster har flyttat in. En ny utvändigt trappa har även tillverkats på plats.

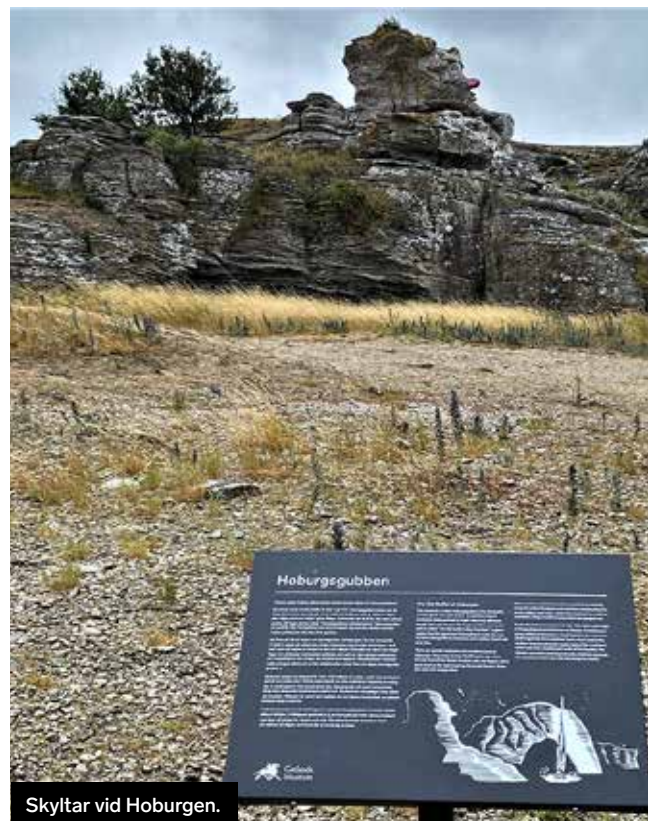
Skyltning vid museets fastigheter

Under 2022 skapade Gotlands Museum en skyltled på Hoburgen. Leden är cirka 1,5 km lång. 13 skyltar med illustrationer och text på svenska och engelska är utplacerade för att ge besökaren en förståelse för landskapet. På skyltarna finns bland annat information om hur raukarna kom till, om den åtråvärda kalkstenen, Hoburgsgubben, kulturlandskapet, forntida gravfält, stenåldersmänniskor, skeppsbrott, fyror och arbetslivet kring stenbrottet.

Museigården Petes är ett välbesökt utflyktsmål under högsäsong. Dock har gårdens informationsskyltar under lång tid varit undermåliga och grafiskt olika varandra varför ett arbete pågått under 2021 och 2022 med

Uppsättning av skyltar vid Petes.

Skyltar vid Hoburgen.

Underhållsarbete på Fornsalens fastigheter.

att ta fram en sammanhållen grafisk profil. Varje skylt har en kort och kärnfull text på tre språk, med illustrationer av Jeanette Bornmarker. På skyltarna framgår det tydligt att det är Gotlands Museum som äger och förvaltar dessa besöksmål.

Gården har nu en stor informationsskylt uppställd vid entrén samt ett 10-tal mindre skyltar utplacerade runt husen. Tanken är att man, när gården inte är bemannad under lågsäsong, själv ska kunna ta del av den intressanta historia som finns beskriven. Under 2023 står Norrbys museigård i tur att skyltas på samma vis och vid Kattlunds genomfördes skyltning under 2019.

Ändamålsenliga lokaler för konstmuseet

I november 2019 stängdes konstmuseibyggnaden till följd av problem med rådande inomhusklimat samt ett stort och eftersatt underhållsbehov. Året därpå inleddes ett utredningsarbete för att uppnå ändamålsenliga lokaler för konstmuseiverksamheten. På grund av pandemin avstannade arbetet, men återupptogs i slutet av 2021 då SWECO anlitas för att ta fram en förstudie. Förstudien presenterades för styrelsen och regionledningen vid halvårsskiftet 2022. Styrelsen beslutade enligt den rekommendation som förstudien gav, att utveckla den befintliga byggnaden på S:t Hansgatan i Visby.

Under hösten inleddes nästa fas av arbetet genom framtagande av en programhandling, en fördjupad utredning om förutsättningarna i byggnaden för att skapa ändamålsenliga lokaler. Programhandlingen beräknas vara klar till sommaren 2023.

Tillgängliggjort konstmuseibyggnaden till andra aktörer

Gotlands Museum vill bidra till ett aktivt konstliv på Gotland. Då vi sett det stora behovet av utställningslokaler valde vi att tillgängliggöra lokalerna i konstmuseibyggnaden på S:t Hansgatan för andra konst- och kulturaktörer under perioden april till december 2022.

Konst- och kulturaktörer som lånat lokalerna under 2022

- Öppna Ateljéer Gotland
- Florence Montmare, fotograf och filmare
- BAC, Baltic Art Center
- KRO Gotland
- Konsthänget Klintehamn
- Gotlands Konstförening
- Vattenmålarna
- Christopher Williams, med flera

Kulturreseptatet Norrbys

Kulturreseptatet och museigården Norrbys höll öppet sju veckor under sommaren 2022, från midsommar till vecka 32. Det hölls dagliga visningar av bostadshuset och på gården fanns grisar, höns och lamm för att levandegöra miljön.

Den handelsbod som varit inrymd på Fornsalen monterades ned och flyttades till Norrbys kafé där den utgör ett uppskattat inslag. Handelsbodens inredning kommer från Edvin Krohns speceriaffär som låg på S:ta Katarinagatan, nära Stora torget i Visby. Inredningen tillverkades under tidigt 1900-tal av Olofssons möbelverkstad, Visbys sista finsnickeri, som hade sin verkstad i Almedalen.

En ny utställning som belyser ransoneringstiden under främst andra världskriget stod klar och visades i bryggerhuset tillsammans med föremål från Gotlands Museums samlingar.

En smådjursexkursion riktad till barn hölls vid dammen. Med hjälp av håvar fiskade besökarna upp insekter som studerades innan de släpptes ner i dammen igen.

I oktober arrangerades en ”potatisdag” på Norrbys. På programmet stod föredrag om potatismat med inriktning på modernare recept samt en utställning om potatisens historia och äldre potatissorter som är värda att bevara. Experter berättade om de olika sorternas egenskaper och tillkomst. I kaféet serverades Kronans kaka som är gjord på bland annat potatis, och barnen kunde göra potatisdjur.

Studenter med handledare från Byggnadsantikvarieutbildningen på Uppsala universitet – Campus Gotland genomförde sina sista arbeten på Norrbys för den här säsongen. Panel byttes på en av magasinets gavlar, likaså byttes skadat virke på grishuset och hönsuset. De större restaureringsåtgärderna är slutförda varför kursen kommer hållas på Bungemuseet från och med 2023. Kalk- och tråkursen kommer dock även framöver vara förlagd till Norrbys. Studenterna bygger en kalkmila på parkeringen som sedan tänds och passas enligt tradition så den inte slocknar. Kalken släcks sedan av markfukten i en kalkgrav. I tråkursen plockhuggs träd i skogen under ledning av museibonden. De bearbetas sedan med olika traditionella metoder.

Norrbys nya käpphästar rids in.

Föredrag om potatis på Potatisdagen i oktober.

Nytt glasparti i tröskvandrigen på Petes.

Kattlunds museigård

Kattlunds hade öppet genom den mångåriga arrendatorn Museigården Kattlunds Grötlingbo HB med Kerstin Norrby och Monica Johansson. De fokuserade på ett rustikt kök med hemlagad husmanskost. Museet har haft ett mycket gott samarbete med dem under tjugo år, men 2022 blev deras sista säsong då de valt att avsluta arrendet. De avtackades i december. Museet söker nu nya arrendatorer, men inget var klart till årsskiftet.

Under året har det genomförts underhåll av ekonomibyggnaderna, samtliga trädetaljer och större träytor som tak och gavelrösten har tjärats under vår och höst.

Petes museigård

Arrendatorer för Petes museigård är Veit Håpu HB. I caféet presenteras gotländska rätter och ett stort vegetariskt utbud med råvaror från ön. Det har ordnats olika evenemang, så som konserter, berättande av gotländska sagor och sägner samt kreativa workshops, ofta i samverkan med folk i bygden.

Museets egen personal har utfört mindre underhållsåtgärder under året. De har bland annat tillverkat och monterat ett glasparti med dörr i tröskvandrings nordvästra öppning som en del i ladugårdens utveckling som publik lokal.

Nytjärade trädetaljer på Kattlunds lada.

Besök & butik

Aktivt värdskap

2022 återinförde museet de vanliga differentierade öppettiderna och entrépriserna som innan pandemin. Öppethållandet av museet och museibutiken har under året bemannats av både tillsvidareanställd personal och timanställda museivårdar. Museivårdarna har under högsäsong även ambulerat i utställningar och andra publika ytor för ett mer aktivt värdskap. I entrén sattes en bildskärm upp för att synliggöra och informera om utställningar, program och butik.

Under året förekom inga direkta coronarestriktioner för besök, men i entré, reception och butik fanns hela tiden handsprit att tillgå. Plexiglasskydden framför kassorna togs bort efter sommaren.

Butik och webbshop

Butikshandeln har liksom samhället i stort satts på prov med stigande priser på grund av energikris, stigande räntor och kriget i Ukraina. Det minskade köpbeteendet har även påverkat museibutik och webbshop negativt med lägre försäljning än förväntat. Trots det har många kunder återvänt efter pandemin och un-

der året har en rad olika kampanjer och events genomförts; till exempel *Veckans vara*, adventserbudanden, *Visby Quiz* på *Visbydagen & Kultur i natten* och medlemskväll med bokrelease för Gotländskt Arkiv 2022, *Gotland – vattenland*, för museets medlemmar. Under året fullföljde Fornsalens Förlag även Upptäck Gotland-serien genom att ge ut *Visby Entdecken* och *Explore Gotland*. Båda böckerna har sålt bra.

Butiken har marknadsförts på museets hemsida, annonser i Gotlandstidningar och på Destination Gotlands båtar, nyhetsbrev för Gotlands Fornvänner och på museibutikens eget Instagramkonto.

Egna profilprodukter i form av magneter togs fram på tema Gotlands natur och fossil.

Magneter med rauk- och fossilmotiv togs fram till museibutiken.

FOTO: SEGERBERG MEIA.

Något för alla i museibutiken.

Fler bokade konferenspaket

Gotlands Museum erbjuder paketlösningar där museets lokaler kan hyras för halv- eller heldagar, så kallade konferenspaket. Vid lokalhyra kan förtäring bokas i Fornsalens café. Dessutom väljer många att även boka en stadsvandring eller en visning i samband med konferenser eller möten. Efterfrågan har varit stor och uthyrningen av konferenspaket ökade under 2022. Våra kunder har varit mycket nöjda och de uppsatta målen har uppfyllts både gällande besöksantal och budget.

Almedalsveckan tillbaka

Redan 2021 stod det klart att Almedalsveckan skulle genomföras 2022 efter två års uppehåll. Evenemanget sträckte sig över fem dagar, från 3 till 7 juli. Museet hade återigen många lokaler uthyrda. Tisdagen den 5 juli hade branschorganisationen Sveriges Museer sin dag i Bildstenshallen, ett arrangemang som genomfördes i samverkan med Gotlands Museum.

Kryssningsturister återvänder

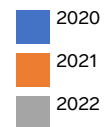
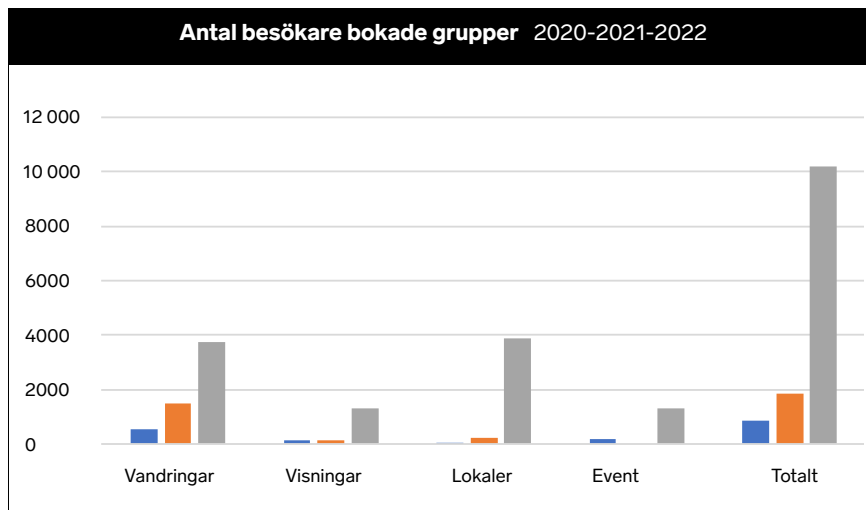
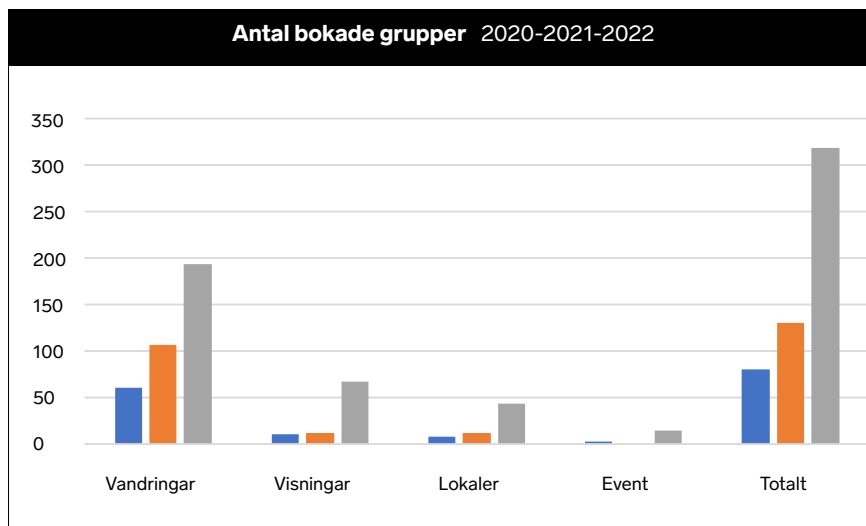
All kryssningstrafik till S:t Peterburg ställdes in till följd av Rysslands invasion av Ukraina vilket gjorde att trafiken omdirigerades till andra hamnar, däribland Visby. Antalet amerikanska kryssningsresenärer minskade då Östersjön upplevdes osäker. För kryssningsbolagen ledde detta till många snabba beslut och ombokningar.

Under säsongen hade vi 2 737 kryssningsresenärer som bokat via Gotland Excursion, Gotlands guide och kryssningsservice eller Grand Circle Cruise Lines. Jämfört med rekordåret 2019 var detta en minskning med 551 kryssningsgäster.

Vanligtvis brukar Grand Circle Cruise Lines boka kombivandringar med cirka 80 deltagare vid anlop till Visby. I slutet av juli anlöpte de Visby vid sex tillfällen och bokade vandringar.

Stor efterfrågan på Fornsalens lokaler.

Utgivning och publicering

Komplett guidebokserie

Med böckerna *Explore Gotland* och *Visby Entdecken* som utgavs under 2022 är guidebokserien som påbörjades 2017 komplett. Nu finns guideböckerna *Upptäck Gotland* och *Upptäck Visby* översatta till engelska och tyska, något som rönt stor uppskattning bland museets besökare.

Upptäck Gotland guidar läsaren till utvalda besöksmål runt Gotland. Boken innehåller även kapitel med fördjupad läsning om Gotlands historia, natur och kyrkor. I *Upptäck Visby* beskrivs sevärda platser, tillsammans med fördjupad läsning om stadens historia.

I juli trycktes en ny upplaga av *Gotland Entdecken*, den tyska versionen av *Upptäck Gotland* då den första upplagan sålt slut.

Vatten i fokus i Gotländskt Arkiv 2022

Gotländskt Arkiv är museets årsbok till sina medlemmar. I 2022 års upplaga, *Gotland – vattenland*, rinner vattnet som en röd tråd genom bokens texter. Boken belyser allt från hur vattnet en gång format Gotlands berggrund till vattnets och våtmarkernas betydelse i vår tid. Dessutom beskrivs 1800- och 1900-talens stora utdikningar av sjöar och vattensystem. Arkeologin är representerad med två artiklar, dels om hur forntidens människor deponerade sina värdefulla föremål i

Gotländskt Arkiv 2022.

Guideböcker om Gotland och Visby har getts ut på tre språk.

vatten, dels genom en presentation gällande ny forskning om Igelkottsflickan. Inom konstområdet uppmärksammas de internationella utbytena över Östersjön bland konstinstitutioner. Resande och handel över Östersjön belyses i två artiklar, varav Hansakatastrofen som inträffade 1944 skildras.

Lansering i Kanada

Boken *Heartists* om konstnärsparet William Blair Bruce och Carolina Benedicks-Bruce som gavs ut 2019 utkom i slutet av 2021 i engelsk översättning. I samarbete med Art Gallery of Hamilton genomfördes i mars 2022 en release i Kanada där förlaget och författaren deltog på distans.

I maj deltog förlaget som utställare på Stockholms bokhelg. Under evenemanget arrangerades tre föreläsningar kring *Heartists*.

Arbete med kommande publikationer

Under året har arbetet påbörjats med en guidebok om Visby ringmur. Författare är arkeologiprofessor Anders Andrén och fotografen Karl Melander har dokumenterat muren och dess delar. Boken kan ses som en fortsättning på museets satsning på guideböcker av hög kvalitet.

Även arbetet med 2023 års medlemsbok har påbörjats med urval av författare som sedan september 2022 skriver texter.

I samband med Gotlands Museums 150-årsjubileum år 2024/2025 ska en jubileumsbok ges ut, det blir i form av *Gotländskt Arkiv 2024*. Arbetet med denna bok har startats genom att en extern författare fått i uppdrag att skriva boken.

Målsättning

En viktig målsättning är att ingen ska missa museets evenemang. Genom att kontinuerligt skriva pressmeddelanden, tipsa turisttidningar, sprida tips i olika Facebookgrupper och arbeta med sponsrade målgruppsanpassade inlägg nås många intresserade. Museigårdar, stadsvandringar och museets olika verksamhetsområden som arkeologi, byggnadsvård, museibutiken och Fornsalens förlag har lyfts fram.

Hemsidan hålls kontinuerligt levande med nya och aktuella bilder, och flera medlemsvärvningar till Gotlands Fornvänner har genomförts.

Marknadsundersökningar

Två marknadsundersökningar har genomförts, en riktad till medlemmar i Fornvännerna och en kundundersökning till besökare på Fornsalen och Gotlands Konstmuseum.

"Kvinnovecka" på museets sociala medier.

Det är viktigt att lyssna på museets besökare för att kunna göra förbättringar i verksamheten. Därför har Fornsalens besökare under året, via en Touch&Tell-terminal placerad i Fornsalens entré, fått svara på hur de upplevde besöket och vilket land de kom ifrån.

Hela 87,5 procent var nöjda med besöket, vilket är ett mycket fint betyg. De svenska besökarna dominerar men det är också intressant att se den spridning av internationella besökare som kommer till museet. Största antalet kommer från USA, därefter Tyskland, Norge och Storbritannien.

Varumärkesbok

Under året producerades Gotlands Museums varumärkesbok. Det är en skrift som på ett enkelt och kortfattat sätt berättar vad museet är så att vi kan presentera och tala om organisationen med en enad röst. Det hjälper oss att förstå museets ursprung och kärnvärden och vikten av att hålla varumärket intakt och unikt.

Varumärkesboken har tagits fram för att på ett enkelt och lättillgängligt sätt presenterar vilka vi är och vad vi gör, vår vision, hur vi jobbar och vad vi har för värderingar och kärnvärden. Dessutom presenteras Gotlands Museums bakgrund, historia, löften, erbjudanden och på vilka platser vi verkar. Varumärkesboken ska hjälpa oss att lyfta fram det som gör oss unika och det som ger oss en identitet. Boken är till för de som arbetar med museet i någon form; som kund eller anställd. En gemensam grund att stå på helt enkelt.

Sociala medier

Filmer som producerats har bland annat varit *Föremålen berättar*, där museets personal valt ut ett föremål ur magasinets samlingar, utställningar, eller utomhus som de levandegjort på ett professionellt sätt. Det har handlat om allt från ett par 1700-talsskor, ett offentligt konstverk, en sten i muren, till ett musikinstrument eller ett personporträtt, något som uppskattats av museets följare på sociala medier: "Ni är otroligt skickliga och professionella, tack ännu en gång, jag njuter från Värmland" eller "Roligt att ni tar upp lite undanskymd historia", är några av kommentarerna.

Museets pedagoger på plats för en filminspelning.

En riktig höjdpunkt under året var satsningen på en ”kvinnoveckan” veckan före internationella kvinnodagen, där en gotländsk kvinna om dagen som gett avtryck i historien presenterats. Inläggen delades och kommenterades flitigt. Bilder ur museets digra bildarkiv är också populära, framför allt de som ligger i när-tid från till exempel en arbetsplats, eller affärer man minns, men som lagts ner.

Konstprojekt

Ett av de större konstprojekt som kommunicerats flitigt har varit *Gotland Stories* som inte bara producerat utställningar på museet, utan även runt om på Gotland med exempelvis projektet *Fejs & plejs*. Efter varje utställningsprojekt har bilder och text presenterats på sociala medier samt på museets webbplats.

Gotlands Museums varumärkesbok producerades under året. Den berättar kortfattat om museets identitet.

Kulturarvutvecklare

Kulturarvutvecklaren arbetar främjande och strategiskt för att tillgängliggöra det gotländska kulturarvet. Utvecklaren skapar samverkan mellan kulturarvsaktörer, är en lots till experter inom olika områden och fångar upp behov av och initierar seminarieverksamhet och utbildningar.

En viktig del av det är att samordna, informera och stödja öns hembygdsföreningar, lokala museer och andra aktörer inom kulturarv och kulturmiljö. Utvecklaren håller en kontinuerlig kontakt och samarbetar med olika instanser inom Region Gotland, landsbygdsutveckling och besöksnäring.

Styrelsearbete och rådgivning

Utvecklaren är ledamot i Gotlands hembygdsförbunds styrelse. Hon är sekreterare i Gotlands kulturarvsråd, där information och utbyte mellan de stora professionella aktörerna inom kulturarvsområdet sker. Under året har utvecklaren också varit adjungerad till fören-

Arkeologiska utgrävningar på Gotska Sandön.

ingen Albatrossmuseet och Stiftelsen Bläse kalkbruks styrelsemöten.

Regelbundna träffar med föreningar och lokala museer arrangeras. Arbetet handlar om rådgivning och finansieringsfrågor. Under 2022 har insatser gjorts vid bland annat Vike minnesgård, Bläse kalkbruksmuseum och Bulverket i Tingstäde. Under 2022 har tretton nyhetsbrev med information och tips skickats ut.

Nätverk och aktiviteter

Utvecklaren samordnar nätverket Gotlands lokala museer som jobbar med erfarenhetsutbyten samt erbjuder träffar med olika teman. I samarbete med studieförbundet Vuxenskolan har en museiguide för Gotlands museer tagits fram.

Utvecklaren är aktiv i nätverk kring besöksnäringen på Gotland och har en nära dialog med Gotlands Förenade Besöksnäring. Hon bevakar kulturturismens betydelse i besöksnäringen och arbetar för att kulturmiljöerna ska ses som en resurs.

I september genomfördes Kulturarvsdagarna i samverkan med Riksantikvarieämbetet, Sveriges hembygdsförbund, lokala museer, företag och hembygdsföreningar på Gotland. Utvecklaren samordnade och marknadsförde aktiviteterna på Gotland. Det blev ett stort gensvar och arrangemanget erbjöd över 50 programpunkter – de största kulturarvsdagarna på Gotland hittills.

Bulverket i Tingstäde.

Projektet "LIN – dans, bråk och bruk" genomfördes i samarbete med dansutvecklaren och slöjd- och formutvecklarna.

Tillsammans med Gotlands hembygdsförbund och studieförbundet Vuxenskolan har två hembygdsträffar arrangerats för Gotlands hembygdsföreningar, där samlingsförvaltning och krisberedskap stod i fokus.

I september genomfördes en heldags workshop för öns hembygds- och kulturföreningar med Kristina Ernehed, utvecklingskoordinator för *Heimbygda*, Jämtland Härjedalens hembygdsförbund. Ämnet var föryngring och rekrytering av nya medlemmar till föreningarna. Dagen handlade om attitydförändringar och ändrade arbetssätt.

Under året genomfördes projektet *LIN – dans, bråk och bruk* tillsammans med dansutvecklaren och slöjd- och formutvecklarna. En serie med dans och föreläsningar om linets historia, användning, seder och bruk. Finalen var under kulturarvsdagarna då en dansperformance för en bra linskörd genomfördes på Torpet i Grötlingbo.

I november genomfördes sameutställningen *Aerpie* med dansperformance på Fornsalen, producerat av Renhuvud Dans, tillsammans med slöjd- och formutvecklaren och dansutvecklaren.

Samverkan och utbildningar

Utvecklaren har haft kontinuerlig kontakt med bidragsgivare till kulturarv som Region Gotland, Leader Gute, Länsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet.

Under våren har utvecklaren varit handledare för två LIA-studenter (lärande i arbete) från yrkeshögskolan, som läser till affärsutvecklare inom besöksnäring. Studenterna gjorde affärsplaner för Vike minnesgård.

Östergarn-Gammelgarn hembygdsförening arbetar med sina samlingar på sin hembygdsgård Rodarve.

Utvecklaren har genomgått en handledarutbildning inom ramen för Sveriges hembygdsförbunds projekt "föryngring" med Kristina Ernehed. Slutspurten på den utbildningen var i Nynäshamn i september.

Utvecklaren är med i arkeologiprojektet *Remote Center* på Gotska Sandön, tillsammans med Uppsala universitet – Campus Gotland, Södertörns högskola och Gotska sandöns hembygdsförening. I september gjordes en resa där arkeologiska utgrävningar utfördes.

Vandringsutställning till bygdegårdarna

Ett av konstutvecklarens mål är att visa konst på nya arenor på Gotland. Redan under 2021 började konstutvecklaren att arrangera utställningar i öns bygdegårdar. Det fortsatte under 2022. Med konst som skapades under Region Gotlands ”Särskilda uppdrag”, regionens stödpaket till kulturutövare under coronapandemin, sammanställdes en utställning som under våren 2022 visades i Kräklingbo, Sanda och Näs bygdegårdar. Samma utställning presenterades även under Visbydagen i Kulturrum Gotlands lokaler. Deltagande konstnärer var Juri Markkula, Kristina Frank, Pia Ingelse, Judith Dekker, Eva Szentiványi, Tommy Söderlund, Carla Gustavsson Lomakka och Elena Berg Österdahl.

Konstkavle

En ny metod för att ge liv åt konstscenen på Gotland och skapa utställningstillfällen för konstnärer på ön är *Konstkavle*. *Konstkavle* är en konststafett där utställande konstnär väljer ut nästa konstnär. Med det-

ta lämnar museet processen att välja ut konstnärer till konstfältet själv, en medveten handling för att jämna ut ”maktbalansen” som finns mellan institution och den enskilde konstnären. Konstnärer som aldrig tidigare ställt ut på Gotlands Museum fick visa sin konst, och intresset för att följa kavlen och tillhörande överlämningssamtal var stor bland både konstaktörerna och allmänhet. Spännande utställningar presenterades och framför allt fick konstområdet på Gotland en positiv injektion. Utställande konstnärer var Birthe Jörgensen, Jessica Lindgren Wu, Victoria Einarsdotter och Angela Brignone Duckert. *Konstkavle* kommer att fortsätta under 2023.

Främjande av olika delar av konstområdet

Konstområdet består av olika delar med olika behov. För att tillmötesgå konstnärernas önskan om fortbildning inom portfolio genomfördes kursen *Att gestalta sin portfolio*.

”Konstkavle” med Victoria Einarsdotter.

Bygdegårdsturné
i Kräklingbo.

Konstarrangörernas verksamheter marknadsfördes i den årliga återkommande foldern *Konst på Gotland*. Foldern publicerades även i år både digitalt och som trycksak som delades via biblioteken, turistinfo och arrangörer.

En annan återkommande verksamhet som genomförs av konstutvecklaren är att ta emot en *Westfalen-Lippe stipendiat* och ordna en utställning tillsammans med konstnären. Årets stipendiat var Lara Kaiser.

En numera återkommande nätverksskapande insats är *Konstpromenaden*, där konstaktörer bjuds in till en promenad utan dagordning, för att ses, prata och skapa gemenskap.

Nätverksträffar genomfördes också tillsammans med GKF (Gotländska Konsthantverkare och Formgivare) och KRO (Konstnärernas Riksorganisation) med syfte att diskutera, samordna och synliggöra konstscenen på Gotland.

Konstutvecklaren är en aktiv part i pågående processer som handlar om att skapa ändamålsenliga lokaler för konstmuseet, resurscentrum konst, och utvecklingsavfältet i stort.

Med anledning av kriget i Ukraina organiserade konstutvecklaren en auktion, där konst såldes till för-

Lara Kaiser, Westfalen-Lippe stipendiat, "Abstract Issues".

mån för behövande i Ukraina. Med cirka 100 besökare var evenemanget välbesökt. Auktionen resulterade i 45 sålda verk och över 55 000 kr som gick direkt till Röda Korsets Ukrainainsamling.

Utställningarna *Djur & Odjur* och *Aerpie*

Djur & odjur kom till Gotlands Museum första gången i mars 2021 när museet var stängt på grund av coronapandemin. I april 2022 fick vi en ny möjlighet att visa den för publik och det var mycket uppskattat. Utställningen är resultatet av ett kollektivt broderiprojekt som pågick under coronavåren 2020. 600 personer deltog från hela Sverige, några på Gotland. Alla fick en tygbit hemskickad med uppmaningen att skapa på temat djur och odjur. Via sociala medier kunde de träffas och dela kreativitet och skaparglädje medan broderierna växte fram. Konstnären Erik Torstenson satte sedan samman alla broderier till ett stort, kollektivt verk som turnerat i hela landet sedan augusti 2020. *Djur & odjur* producerades av Hemslöjdskonsulenterna i Västra Götaland och alla de broderande personerna.

Vandringsutställningen *Aerpie* visades i november på Fornsalen. *Aerpie* betyder arv på sydsamiska och utställningen handlade om det arv vi vill bevara, föra vidare och utveckla. Tre generationer av samisk konst visades. Den bortgångne samiske slöjdaren Jon Artur Renhuvuds verk inom trä och hornslöjd inspirerade dottern Madeleine Renhuvud och barnbarnet Marika Renhuvud till att skapa den tvärkonstnärliga utställningen. Madeleine har skapat sin konst utifrån faderns slöjd och Marika har arbetat fram två dansfilmer utifrån moderns konst. På så vis förenades dåtid och nutid, traditionellt och nyskapande i utställningen. Musiken till dansen skapades för projektet av Jon Henrik Fjällgren.

I vandringsutställningen "Aerpie" visas tre generationers samisk konst.

I samband med utställningen hölls några aktiviteter på temat samisk kultur: ett dansperformance vid invigningen, workshops för barn, samt visning av filmen *Historjá – Stygn för Sápmi* om den broderande konstnären Brita Marakatt Labba. Projektet möjliggjordes genom ett samarbete mellan Gotlands Museum, Region Gotlands kulturutvecklare och Film på Gotland.

Broderitema: film och utmaning

I samband med att broderiutställningen *Djur & odjur* visades på Fornsalen bjöd slöjd- och formutvecklarna in till en utmaning på temat *Brodera fossil*. En inspirationsfilm gjordes där textilkonstnären Jennie Jakobson tog sig an utmaningen att brodera fossil. I filmen visar Jennie olika stygn på ett pedagogiskt sätt, på så vis kan den användas som inspiration även till andra broderier. Filmen finns på Gotlands Museums YouTubekanal.

LIN – dans, bråk och bruk

Med förankring i det rikstäckande projektet *1 kvm lin* vars syfte är att sprida kunskap om lin från frö till linne – odling, beredning och slöjd – genomfördes det regionala projektet *LIN – dans, bråk och bruk*. Syftet med projektet var att med konstnärliga uttryck, såsom exempelvis dans och sång, synliggöra det rika kulturarv som linet bär på. Här synas linet med ett konstnärligt öga och i ett bredare perspektiv för att visa på linets mångsidighet och inflytande i samhället, såväl i dåtid som i samtid och framtid. Under året har flera evenemang med lin-tema arrangerats: föreläsningar, dansföreställningar, workshops och visning av linbearbetning. Projektet var ett samarbete mellan kulturarv-, dans- och slöjduitvecklarna inom Region Gotland samt Vuxenskolan och genomfördes i samverkan med bl.a. Bungemuseet, Textil Gotland och Havdhems hembygdsförening.

Skaparlokal

Slöjd- och formutvecklarna stöttar projektet *Skaparlokal* som Studieförbundet Vuxenskolan driver sedan hösten 2021 tillsammans med Gotlands hemslöjdsförbund och Textil Gotland. Under tre år ska en mötesplats för kreativitet och hantverk utvecklas i lokalen Hantverket på Kulturum i Visby. I maj 2022 var lokalen färdig att invigas och under året har det sedan varit

Fossilbroderi av textilkonstnären Jennie Jakobsson.

Filmspelning om fossilbroderi med textilkonstnären Jennie Jakobsson.

fullt av aktiviteter – kurser, möten, filmkvällar, föreläsningar och workshops.

Baltic wool conference

Gotlands Museum har samarbetat med Gotland Grönt centrum kring arrangemanget av den internationella ullkonferensen *Baltic wool conference* som hölls på Gotland 6–8 oktober 2022. Tredje gången gillt kunde alla äntligen träffas fysiskt på Gotland. Konferensen samlade 70 deltagare från 11 länder – fårbönder, ullföretagare, forskare, studenter och representanter från organisationer och projekt som jobbar med får- och ullfrågor. 15 gotländska företag deltog och konferensen har stärkt dem genom nätverkande och utbyte av kompetens, men också bidragit till deras inkomster då flera medverkat i programmet.

SPOK

SPOK, Samtid produktion och konsumtion, (www.s-p-o-k.se) är en digital plattform tillika nätverk med syfte att sprida kunskap om lokala tillverkningsmöjligheter, från slöjd till industri. Initiativet startade i Skåne och sprids nu nationellt genom etablering av regionala hubbar (enheter).

SPOK Gotland, som drivs av Slöjd- och formutvecklingarna vid Gotlands Museum, startade upp verksamheten under våren 2022. *SPOK Gotlands* första verksamhetsår har i huvudsak kretsat kring att bygga upp det lokala nätverket genom listning av gotländska producenter. *SPOK Gotland* har genomfört olika informationsinsatser, bland annat som utställare på mässorna *92 Möjligheter* och *Företagardagen* samt genom föredrag på kulturenhetens *Art Meetup* och gemensamma aktiviteter med utvecklingsprojekten *Klivet* och *Omställningskultur*. *SPOK Gotland* har även deltagit i nationella nätverksaktiviteter däribland *SPOK rikskonferens* i Malmö och utställningen *SPOK Punkt* under *Southern Sweden design days*. Löpande kommunikation har skett genom *SPOK Gotlands* instagramkonto.

I september hölls ett lanseringsevent av *SPOK Gotland* på Fornsalen, Gotlands Museum. Under kvällen talade representanter för *SPOK* samt lokala formgivare och producenter. Eventet livesändes.

Organisation

Styrelse

Av Länsstyrelsen utsedda

Landshövding Anders Flanking, ordf
Vakant, suppleant

Av föreningen utsedda

Mariette Nicander, vice ordförande
Oskar Lindehejd, ledamot
Petter Rimfors, ledamot
Hanna Wiman, ledamot
Petra Rönnevig, suppleant
Anders Andrén, suppleant

Av Region Gotland utsedda

Ann-Christin Wallin, ledamot
Charlotte Andersson, ledamot
Inger Harlevi, ledamot
Jonatan Carlsson, ledamot
Peter Dolk, suppleant
Kristiina Hansson, suppleant

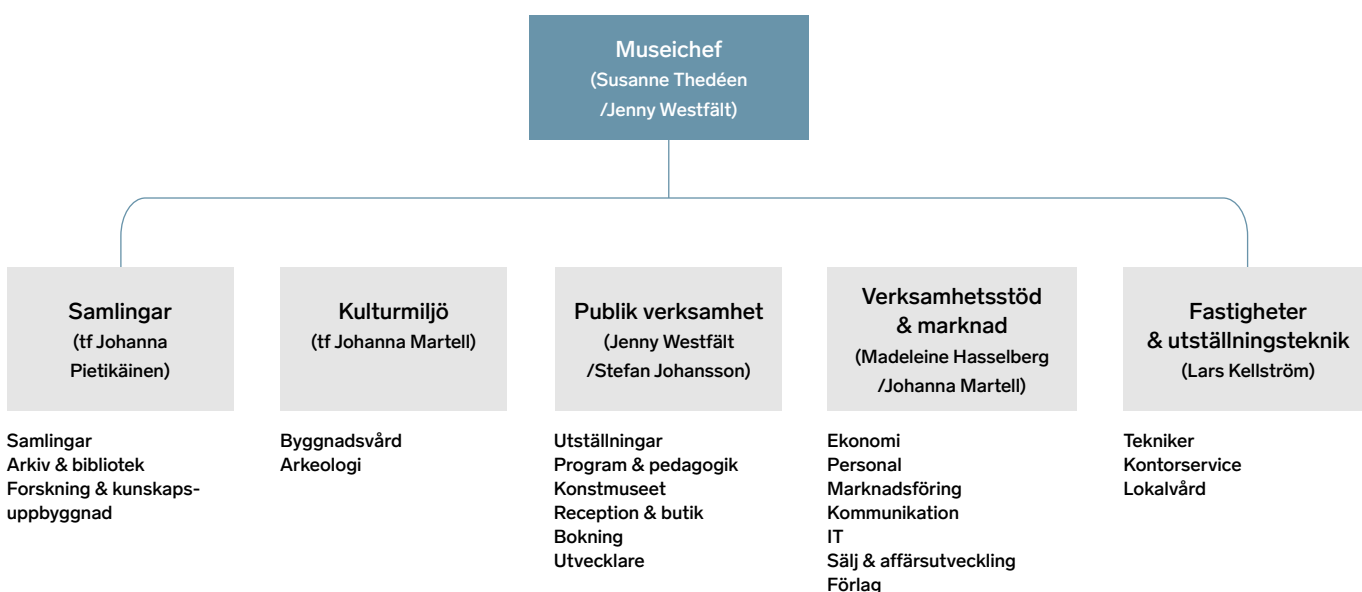
Representanter från museet

Susanne Thedéen, landsantikvarie/museichef,
sekreterare (t o m 19 april)
Jenny Westfält, bitr museichef, protokollförare (t o m 12
april), t f museichef (13 april–27 juni), landsantikvarie/
museichef (från 28 juli)
Johanna Martell, ekonomi- och personalchef
Per Widerström, personalrepresentant
Annelie Adolfsson, personalrepresentant suppleant

Avdelningschefsgrupp

Susanne Thedéen/Jenny Westfält landsantikvarie/
museichef
Jenny Westfält, bitr. museichef (t o m 12 april) samt
Publik verksamhet (t o m 12 dec)
Stefan Johansson Publik verksamhet (från 12 dec)
Johanna Martell, Verksamhetsstöd & marknad
(från 2 maj)
Johanna Pietikäinen, t f Samlingar & kulturmiljö
Lars Kellström, Fastigheter & utställningsteknik

Tillfällig organisation 2022

Värdegrundsarbete och kompetensutveckling

I samarbete med organisationskonsulten Lyhra genomfördes under hösten en mycket givande och uppskattad heldagsworkshop som byggde vidare på arbetet från 2021 kring en robust samarbetskultur. Under denna workshop gick vi även igenom den befintliga värdegrunden där all personal fick komma med åsikter och förslag. Värdegrunden har sedan arbetats igenom och en omarbetad version har fastställts.

Kompetensförsörjning

I början av året kom beskedet att dåvarande museichef Susanne Thedéen skulle avträda sitt förordnande. Jenny Westfält, som var biträdande museichef samt avdelningschef för publik verksamhet, utsågs som tillförordnad museichef under rekryteringsprocessen. Efter genomförd rekryteringsprocess i slutet av juni 2022 stod det klart att Jenny Westfält utsetts till museichef av styrelsen, på ett förordnande om sex år. Detta innebär att tjänsten som avdelningschef för Publik verksamhet blev vakant. En utlysning gjordes, och tjänsten tillsattes i december 2022. I och med bytet av museichef infördes en tillfällig organisation under året (se sida 42). I maj tillsattes även den vakanta posten (sedan december 2021) som ekonomi- och personalchef. Gotlands Museum har under året haft ett flertal pensionsavgångar. Rekryteringar har genomförts för att ersätta dessa, och en naturantikvarie samt en arkeolog har anställts.

Arbetsmiljö och hälsa

Arbetsmiljön i verksamheten ska vara sådan att de anställda inte drabbas av ohälsa, eller kommer till skada på grund av arbetet, samt att personalen trivs och utvecklas, både yrkesmässigt och som individer. Arbetsmiljöarbetet ska genomsyra alla beslut som fattas och alla aktiviteter som genomförs. Sedan många år har Gotlands Museum årsarbetstid och 2020 infördes en arbetstidsförkortning från 40 till 38,5 timmar per vecka som ett led i att ha moderna arbetsvillkor och som medger ett flexibelt arbetsliv.

Möjligheten till att arbeta hemifrån för de som har arbetsuppgifter som medger detta kvarstår. Arbete hemifrån får ske någon dag per vecka och ska företrädesvis förläggas mot slutet av veckan.

Gotlands Museums anställda har även en timmes friskvård per vecka, under ordinarie arbetstid, för att främja hälsan. Personalen har även möjlighet att nyttja ett friskvårdsbidrag om 500 kr per år.

Personalstruktur

Antalet anställda per den sista december 2022 uppgår till 47 totalt, varav 31 kvinnor och 16 män. Av de 47 är 4 timanställda. 2 procent av de anställda är under 30 år, 45 procent mellan 30 och 49 år och 53 procent mellan 50 och 65 år. Medelåldern uppgår till 48 år. Antal årsverken uppgår till 39, fördelat på 25 kvinnor och 14 män.

Lista personal 2022

MUSEICHEF/LANDSANTIKVARIER

Thedéén Susanne, museichef/landsantikvarie (–19 april)
Westfält Jenny, bitr. museichef (–12 april)
Westfält Jenny, (t f museichef 13 april – 27 juni)museichef/
landsantikvarie (28 juni–)

SAMLINGAR

Pietikäinen Johanna, föremålsantikvarie (–14 mars)
t f avdelningschef (15 mars–)
Eliason Sara, antikvarie natur (–31 mars)
Grundmark Stina, assistent samlingar
Idestrom Lena, antikvarie (–31 mars)
Karlsson Lisen, arkivassistent
Pontén Röcklinger Kajsa, antikvarie (17 januari–15 juni)
Ridbäck Ulrika, naturantikvarie (9 maj–)
Sternér Fredrik, assistent samlingar
Åkesson Tove, antikvarie
Ångman Svedjemo Berit, intendent offentlig konst

KULTURMILJÖ

Martell Johanna, t f avdelningschef (1 maj–)
Hörnsten Hanna, byggnadsantikvarie
Johansson Lisa, byggnadsantikvarie
Lindblad Jakob, antikvarie
Norderäng Johan, arkeolog
Nyström Ola, byggnadsantikvarie
Selin Eva, antikvarie gröna kulturmiljöer
Stenström Karin, arkeolog (1 maj–)
Widerström Per, arkeolog

PUBLIK VERKSAMHET

Johansson Stefan, avdelningschef (12 dec–)
Adolfsson Annelie, ansvarig kulturresevatet Norrbys
Annerud Maria, butiksansvarig och projektledare
Björnegren Madeleine, butik/reception
Blomhage Angelica, verksamhetsansvarig Konstmuseet
Doms Annica, slöjd & formutvecklare, (17 jan–)
Hardy Jeremy, pedagog/guide
Hellgren Mikael, museibonde Norrbys (1 mars–31 okt)
Hoas Sofia, kulturarvsutvecklare
Jutehammar Anna, trädgårdsutvecklare Norrbys
(19 april–14 aug)
Kellström Åsa, bokningsansvarig
Kruthof Lars, programansvarig/pedagog
Norling Anso, slöjd- och formutvecklare
Scholler Armin, konstutvecklare
Strömer Mathias, utställningsansvarig

VERKSAMHETSSTÖD & MARKNAD

Martell Johanna, avdelningschef (1 maj–)
Emdén Cathrin, förlagsredaktör
Gahnström Ninni, marknadschef
Jansson Henrik, IT-ansvarig
Klint Kerstin, kommunikatör
Pettersson Agneta, ekonomi- och personalassistent
Stenius Katarina, ekonom
Ström Per, IT-assistent

FASTIGHETER & UTSTÄLLNINGSTEKNIK

Kellström Lars, avdelningschef
Ekström Elin, lokalvårdare
Hedberg Stefan, lokalvårdare
Johansson Kenneth, tekniker
Johansson Lisen, samlings- och utställningstekniker
Persson Conny, tekniker

Årets resultat efter förändring av ändamålsbestämda medel för 2022 uppgår till 801 tkr mot budgeterat resultat på -1,5 mkr. För 2021 var resultatet 2,2 mkr.

Att utfallet blev bättre än budgeterat har flera orsaker. Budgeten för 2022 lades med viss försiktighet då det var svårt att bedöma hur säsongen skulle se ut med tanke på coronapandemin. Vi hade en större intäkt än budgeterat för den publika verksamheten då säsongen blev riktigt bra med högre besökssiffror än väntat. Personalkostnaderna blev lägre då vi under en stor del av året hade vakanta tjänster som tillsattes vartefter. Driftkostnaderna har ökat och då främst elpriserna under 2022, men med ett bidrag för ökade elkostnader från Region Gotland för de sista fyra månaderna kunde de ökande driftkostnaderna delvis mötas upp.

Uppdragsverksamheten inom byggnadsvård och arkeologi ligger i nivå med budget, till stor del tack vare att ingången av uppdrag från större uppdragsgivare, främst inom byggnadsvård, har varit fortsatt god.

De underliggande kultursamverkansbidragen från stat och region ökade med 4 procent under 2022 och uppgick till 18,8 mkr. I dessa medel ingår även de områdesspecifika medel för kulturutvecklarna inom form & slöjd, konst samt kulturarv om 2,1 mkr.

Totala verksamhetsintäkter uppgår till 39 971 tkr 2022 mot 38 340 tkr 2021.

Ändamålsbestämda medel har under året nyttjats (totalt 106 tkr) till inköp av en skulptur av Juri Markkula. Avkastning i form av realiserat resultat och utdelning uppgår till totalt 65 tkr. Marknadsvärdet är 956 tkr, eller 16 procent högre än anskaffningsvärdet. Fastighetsfonden har nyttjats med 57 tkr för att täcka kostnader för värdeminskningsskatt på utförda investeringar.

Pandemin och kriget i närområdet samt inflation, höjda räntor och energikris har gjort att det är många parametrar att ta hänsyn till med risk för ett minskat resande och besöksantal på Gotland. Föreningen har därmed varit försiktiga med framtidsutsikterna och vid budgeteringen av 2023 beslutade styrelsen, i slutet av 2022, om en budget för 2023 om -1 039 mkr.

